

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra germanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Výzkum výslovnostních dovedností němčiny u žáků víceletých gymnázií
Research on the German pronunciation skills of grammar school students

Natálie Spielmannová

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Anglický jazyk – Německý jazyk

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Výzkum výslovnostních dovedností němčiny u žáků víceletých gymnázií* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 4. 2024

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce PhDr. Pavle Nečasové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při zpracování této bakalářské práce. Dále bych také chtěla poděkovat celé své rodině za nejen psychickou podporu po dobu celého studia.

ABSTRAKT

Hlavním cílem této práce je zjistit stav výslovnostních dovedností němčiny u žáků posledních ročníků víceletých gymnázií.

Teoretická část popisuje německý a český fonologický systém samohlásek a na to navazuje porovnání odlišností mezi oběma systémy a vytyčení potenciálních problematických jevů pro české žáky. Praktická část se zaměřuje na samotné výzkumné šetření, které má za úkol zmapovat stav výslovnostních dovedností němčiny u žáků posledního ročníku víceletých gymnázií na základě vybraných problematických jevů.

Základní metodou pro výzkumné šetření byla analýza audionahrávek. Doplňující metodou byl anonymní dotazník pro vyučující sloužící pouze ke zjištění některých z proměnných, které by mohly pomoci při vyhodnocení výzkumného šetření. Výzkum se skládal ze 16 slov zkoumajících celkem 4 jevy ze segmentální roviny jazyka a 1 jev z roviny suprasegmentální. Výzkumného šetření se zúčastnilo 122 respondentů z gymnázií po celé České republice. Získaná data z anonymních nahrávek byla později zanalyzována.

Výsledky ukázaly, že pouhých 6,6 % ze všech tázaných respondentů zvládlo vyslovit nebo použít všechny zkoumané jevy bezchybně. Je nutné konstatovat, že byly zjištěny velké nedostatky v oblasti výslovnostních dovedností němčiny u žáků, jejichž mateřským jazykem je čeština, a kteří jsou v posledním ročníku víceletých gymnázií. Na základě audionahrávek i doplňujícího dotazníku pro vyučující lze vyvodit, že u vybraných respondentů není brán dostatečný zřetel na výuku výslovnosti při hodinách němčiny.

KLÍČOVÁ SLOVA

výslovnost, slovní přízvuk, samohlásky, výuka německého jazyka, český jazyk, problematické jevy ve výslovnosti němčiny

ABSTRACT

The main aim of this bachelor thesis is to find out a state of pronunciation skills among Czech pupils in the final year of grammar schools.

In the first, theoretical part, the Czech and German phonological system of vowels is described. These systems are compared with each other. From the comparison it is possible to identify potential problematic phenomena. The practical part focuses on the research itself, the aim of which is to map the state of German pronunciation among students in the final year of grammar schools based on selected problematic phenomena. A total of 122 pupils, from grammar schools across the Czech Republic, were given the task of pronouncing 16 selected German words. The purpose of these words was to examine 4 segmental feature phenomena and 1 suprasegmental feature phenomenon. The readings of the selected words were anonymously audio recorded. The analysis of these audio recordings was the main method used for the practical part of the thesis.

The second method used in the practical part of the thesis was an anonymous teacher questionnaire. This served only as a supplementary method to find out more detailed data about the organisation and of German language lessons in the selected grammar schools.

The results showed that only 6.6% of all respondents managed to pronounce all the selected words correctly. The results of the research show that pupils have major deficiencies in pronunciation skills. Based on the analysis of the audio recordings and the supplementary questionnaire for teachers, it can be concluded that not enough attention is paid to teaching pronunciation in German classes.

KEYWORDS

pronunciation, word accent, vowels, German language teaching, Czech language, problematic phenomena in German pronunciation

Obsah

Úvod	7
2 Základní pojmy	9
3 Hláskový systém německého a českého jazyka	12
3.1 Klasifikace hlásek	12
3.2 Klasifikace českých samohlásek	14
4 Porovnání českého a německého fonologického systému	16
4.1 Porovnání českého a německého fonologického podsystemu samohlásek	16
4.1.1 Samohláskové fonémy – zaokrouhlené fonémy	17
4.1.2 Samohláskové fonémy – dlouhé a krátké samohlásky	17
4.1.3 Samohláskové fonémy – nepřízvučná redukovaná samohláska [ə]	17
4.1.4 Slovní přízvuk	17
5 Problematické výslovnostní jevy v němčině	19
5.1 Zaokrouhlené samohlásky ö-ové a ü-ové	19
5.2 Samohlásky i-ové a ü-ové	19
5.2.1 Samohlásky e-ové a ö-ové	20
5.3 Dlouhé zavřené samohlásky [e:] a [o:]	21
5.3.1 Samohláska [e:]	22
5.3.2 Samohláska [o:]	22
5.4 Redukované e [ə]	22
5.5 Německý a český přízvuk	23
5.5.1 Slovní přízvuk: odvozená slova	24
5.5.2 Slovní přízvuk: cizí slova	25
5.5.3 Slovní přízvuk: složená slova ze dvou prvků	26
6 Výzkum výslovnostních dovedností němčiny u českých žáků víceletých gymnázií ..	27
6.1 Problematický jev ü	28

6.1.1	Slovo müde /'my:də/	29
6.1.2	Slovo müssen /'mʏsn̩/.....	30
6.1.3	Slovo glücklich /'gʏkʎɪç/	31
6.2	Problematický jev ö.....	32
6.2.1	Slovo können /'kœnən/.....	33
6.2.2	Slovo mögen /'mø:gn̩/	34
6.2.3	Slovo Böhmen /'bø:mən/.....	35
6.3	Problematický jev e:.....	37
6.3.1	Slovo leben /'le:b̩n̩/.....	37
6.3.2	Slovo Tee /te:/.....	38
6.3.4	Slovo sehen /'ze:ən/.....	40
6.4	Problematický jev o:.....	41
6.4.1	Slovo holen /'ho:lən/	41
6.4.2	Slovo wohnen /'vo:nən/.....	42
6.4.3	Slovo Boden /'bo:d̩n̩/.....	43
6.5	Problematický jev: slovní přízvuk.....	45
6.5.1	Slovo lesbar /'le:sba:ɐ/	45
6.5.2	Slovo motivieren /moti'vi:rən/	47
6.5.3	Slovo Biologie /biolo'gi:/	48
6.5.4	Slovo Schwimmhalle /'ʃvɪmhalə/	50
6.6	Výzkumné šetření: dotazník.....	51
6.7	Výsledky výzkumného šetření	56
	Závěr.....	59
	Seznam použité literatury	60
	Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	62

Úvod

Kodifikovaná výslovnost je v každém jazyce velmi důležitá. Při nesprávné výslovnosti může dojít k záměně významu slov, a tudíž i k nepochopení v komunikaci. V druhém případě má mluvčí možnost zjistit svou chybu okamžitě, a to dle výrazu svého komunikačního partnera. Avšak v prvním případě je možné, že mluvčí vůbec nezjistí, že se dopustil chyby, která změnila význam celé věty, a tedy i tím přenášené informace. Je tedy důležité správnou výslovností těmto komunikačním chybám předcházet.

„Výslovnost jako nezbytná složka hodin cizího jazyka byla v minulosti podceňována a ani dnes jí často není věnováno tolik prostoru, kolik by bylo třeba a kolik by si zasloužila. Tradičně zaujímal první postavení v cizojazyčné výuce psaná forma jazyka, což je dáno historickým vývojem vyučování cizích jazyků (výuka latiny a řečtiny) a také osvojováním jazyka zejména prostřednictvím učebnice, tedy psaného a zároveň hlavního zdroje ve výuce.“ (Mádlová, 2018, 17) Aby se žáci naučili správně vyslovovat, je potřeba je k tomu od počátku výuky vést. Předpokladem správné výslovnosti studentů není jenom kladení důrazu na samotnou výslovnost, ale také odpovídající výslovnost učitelů, která je pro studenty vzorem. Tedy učitelé samotní musí správně vyslovovat, aby pak mohli opravovat žáky při případných pochybeních a aby mohli také zařazovat do výuky cvičení, která pomáhají nácviku standardní výslovnosti.

V současné digitální a online době již většina učebnic cizích jazyků obsahuje audio nebo audiovizuální materiály. Autoři knih jsou si vědomi, že v současnosti každý student používá mobilní telefon, tablet, notebook nebo jiná další zařízení, která je možné využít pro zatraktivnění výuky. Tyto audio/audiovizuální materiály pomáhají trénovat nejen poslechové dovednosti studentů, ale i ty výslovnostní.

Tato bakalářská práce je zaměřena na vybrané výslovnostně problematické jevy německého jazyka, které jsou odlišné od českého fonologického systému, a proto je potřeba na ně brát zřetel při výuce. Zkoumané jevy byly vybrány ze segmentální i suprasegmentální roviny jazyka a měly by být považovány za důležité, jelikož nesprávná výslovnost či nesprávné použití těchto jevů může vést k záměně významu a nepochopení.

V teoretické části se nejdříve pojednává o německém a českém fonologickém systému hlásek se zaměřením na samohlásky, dále pak o srovnání obou fonologických systémů. Z tohoto úseku práce je možno se dozvědět, že i když německý a český fonologický systém má určitou podobnost, nachází se mezi oběma systémy i hodně odlišností, které by každý žák od počátku studia němčiny měl znát a vyučující by neměl nácvik těchto odlišných hlásek zanedbávat. Dále lze najít v teoretické části konkrétní výslovnostně problematické jevy, na které je ve výuce potřeba klást důraz. Tato práce je opřena o řadu publikací, především ale o publikace M. Marouškové a M. Schmidta (2005) a A. Kovářové (2003).

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký je stav výslovnostních dovedností u žáků víceletých gymnázií v posledním ročníku studia. Praktická část bakalářské práce se snaží zmapovat, zda žáci v posledním ročníku studia na gymnáziu vyslovují vybraná slova podle kodifikované normy.

Hlavní metoda, která byla pro výzkumné šetření použita, byla sluchová analýza anonymních nahrávek vybraných problematických výslovnostních jevů. Doplňující metodou byl dotazník adresovaný vyučujícím tázaných respondentů. Vzhledem k tomu, že nahrávky byly anonymní, nešlo přesně propojit respondenty a jejich vyučující, přesto však pomohla k pochopení určitých proměnných, které byly ve výzkumném šetření dále zohledněny a analyzovány. V praktické části lze najít podrobné zpracování jednotlivých slov zkoumající problematické jevy a také podrobné statistické vyhodnocení získaných dat.

1 Základní pojmy

Tato kapitola se zabývá základními pojmy, se kterými je nutné se seznámit pro úplné pochopení souvislostí v této bakalářské práci. Prvním velmi obecným pojmem je *jazyk jako prostředek komunikace*. Podle M. Marouškové a M. Schmidta (2005) je jazyk definován jako nejdůležitější prostředek lidské komunikace. Lidé se odlišují od ostatních tvorů právě možností dorozumívat se pomocí jazyka. I přesto, že se jednotlivé jazyky od sebe liší, každý jazyk může být chápán jako systém jazykových prostředků, které slouží k dorozumění (komunikaci) v jistém jazykovém společenství. „*Jedná se především o jazyk mateřský, kterým se dorozumívá určitá skupina lidí, může to být rovněž kterýkoliv jazyk cizí, kterému jsme se naučili.*“ (Kovářová, 2003, 6) A. Kovářová (2003, 6) rozděluje běžný užívaný jazyk na *jazyk mluvený a jazyk psaný*.

„*Sdělení může být přenášeno buď ve zvukové, nebo vizuální podobě tehdy, jestliže i použitý jazykový kód existuje v podobě zvukové (mluvené) nebo vizuální (psané).*“ (Maroušková, Schmidt, 2005). M. Maroušková a M. Schmidt (2005) připomínají, že jazyk mluvený je starší než jazyk psaný, a tudíž je jazyk mluvený stále prvotní. V dnešní době je ale i již psaná forma jazyka v jistých situacích neméně důležitá a stěžejní.

S mluveným jazykem souvisí další velmi důležitý pojem, který je nutno zmínit, tímto pojmem je fonetika. „*Fonetika je lingvistická (jazykovědná) disciplína, která zkoumá, popisuje, třídí a hodnotí auditivní (sluchové) a vizuální (zrakové) výrazové prostředky společenského sdělování mluvenou řečí.*“ (Hála, 1975, 7) „*Fonetika se zabývá tvořením hlásek, tzn. činností mluvidel a akustickou podstatou řeči. Výchozím materiálem pro fonetické bádání je hláska.*“ (Kovářová, 2003, 6) M. Krčmová (1994, 5) definuje fonetiku jako vědu, která se zabývá především „*organogenetickými charakteristikami vzniku signálu a jeho výslednou formou.*“ (Krčmová, 1994, 5) Dále říká, že v novější době bere v úvahu i různé jevy a procesy, které mohou ovlivňovat signál při jeho přenosu kanálem, a také proces vnímání. S. Kavka (2004, 8) popisuje fonetiku jako vědu o zvukové stránce lidské řeči a o její funkci při mluvení.

S fonetikou je úzce spjatý i další důležitý pojem, a tím je pojem fonologie. Tento pojem je v této bakalářské práci mnohokrát použit v souvislosti s problematickými jevy v němčině a

jejich výslovností. Fonologie „je disciplína zabývající se lingvistickými jevy na zvukové úrovni výrazového plánu jazyka. Studuje systém zvukově rozlišovacích jednotek a pravidla jejich užívání na interindividuální úrovni, a to v celku komunikačního systému, tj. bere v úvahu jak mluvčího, který sdělení kóduje, tak posluchače, který sdělení dekóduje a interpretuje.“ (Krčmová, 1994, 4) „Fonologie vychází z fonetického bádání, ale na rozdíl od fonetiky přihlíží k funkci hlásek. Předmětem zkoumání jsou abstraktní jednotky, tzv. fonémy, které tvoří v každém jazyce určitý fonologický systém.“ (Kovářová, 2003, 6) T. Becker (2012, 13) definuje fonologii jako vědu, která popisuje abstraktní zvukové struktury jazykových výpovědí. S. Kavka (2004, 72)¹ říká, že fonologie je disciplína, která pracuje s fonémy.

Hlavním cílem této práce je zjistit jaké výslovnostní dovednosti mají žáci posledních ročníků gymnázií. Aby mohlo být výzkumné šetření dostatečně analyzováno, je zapotřebí použít znaky fonetické transkripce. „Fonetická transkripce má za úkol zaznamenat co nejpřesněji zvukovou stránku jazykových projevů. Je použitelná pro různé jazyky. Zásadou je, že každé hláске musí odpovídat jeden a týž grafický znak.“ (Maroušková, Schmidt, 2005) „Tato transkripce má mezinárodní charakter a užívá se pro ni označení IPA (podle anglického názvu *International Phonetic Association*), nebo API (z francouzštiny *Association Phonétique Internationale*). Fonetická transkripce je důležitá při studiu cizích jazyků, kdy je vedle běžné pravopisné podoby slov v hranatých závorkách uveden pro realizaci v mluvené podobě také jejich fonetický přepis.“ (Kovářová, 2003, 7).

Dalším pojmem, který je v práci několikrát zmíněný, je *hláska*. J. Ježková a J. Pánek (1976, 5) charakterizují hlásku jako realizaci fonému mluvčím.² Je to nejmenší stavební jednotka slova, kterou je možné rozlišit. Dle způsobu jejich výslovnosti se dělí na samohlásky, souhlásky a dvojhásky. Samohlásky jsou takové hlásky, které je možné vyslovovat naprosto samostatně, například *a, e, i* atd. Oproti tomu je u souhlásek dle jejich názvu možné předpokládat, že souhlásky se nevyslovují samostatně, ale za pomoci další hlásky. Dvojhláska je spojení svou samohlásek, které se čtou dohromady v jedné slabice, například dvojhláska *au* ve slově *auto*.

---

¹ Přeloženo autorkou práce.

² Přeloženo autorkou práce.

V neposlední řadě je nutno uvést definici pojmu *foném*. „*Foném je nejmenší kombinatorická jednotka, již se realizuje slovo.*“ (Kavka, 2004, 72) A. Kovářová (2003, 6) s odkazem na Čejku definuje foném jako „*soubor zvukových, tedy jak artikulačních (výslovnostních), tak i auditivních (poslechových) vlastností, který dostačuje k tomu, aby uživatel jazyka odlišil na základě tohoto souboru vlastností jistou hlásku od všech ostatních hlásek jako samostatnou a s jinými fonémy nezaměnitelnou jednotku pomáhající rozlišovat význam slov.*“

Posledními základní pojmy, které v textu několikrát zazní a u kterých je nutno vědět, čím se od sebe odlišují, jsou *jevy segmentální* a *suprasegmentální*. M. Krčmová (1994, 76) říká, že segmentální fonologie považuje za nejmenší zvukovou jednotkou jazyka foném. Zajímá se přesněji o hlásky, jejich artikulaci a realizaci fonémů. Suprasegmentální jevy jsou jevy fonetické, které „*ovlivňují vytváření nejen zvukové jednoty promluvy, ale podílejí se i na artikulačních a akustických charakteristikách jednotlivých segmentů, v jejichž rámci vedou k různým asimilacím, redukčním, elizím a kontrakcím.*“ (Hendrich, 1988, 160) Příkladem suprasegmentálního jevu je slovní přízvuk, který je součástí výzkumného šetření této bakalářské práce.

2 Hláskový systém německého a českého jazyka

2.1 Klasifikace hlásek

Hláška je základní jednotkou mluveného projevu. Podle M. Krčmové (1994, 36) se hlásky dělí na dvě základní skupiny. První z nich jsou hlásky s volným vyzněním hlasu doplněným rezonancemi, říká se jim vokály neboli samohlásky. Druhou skupinu tvoří hlásky, jejichž zvukový obraz je založen na šumu, který může být buď samostatný, nebo doplněný i složkou tónovou. M. Maroušková a M. Schmidt (2005) definují obě skupiny hlásek tak, že při artikulaci samohlásek prochází výdechový proud volně mluvidly, zatímco u souhlásek se při artikulaci staví do cesty nějaká překážka, kterou musí překonat. Proto se jim také dá říkat hlásky šumové. Důležité je zmínit, že souhlásky se ve většině případů připojují k samohláskám a tvoří tak jádro slabiky.

Samohlásky i souhlásky lze rozdělit do podkategorií podle různých kritérií. V rámci zkoumaných problémových jevů, které jsou v této práci pozorovány, je důležité klasifikovat dělení samohlásek podrobněji. Při klasifikaci samohlásek vycházíme především z publikací M. Marouškové a M. Schmidta (2005) a slovníku Duden (2015).

Podle slovníku *Duden* (2015, 26) se v němčině rozlišují samohlásky jednoduché (*monophthongs*) a dvojhásky (*diphthongs*). Dvojhásky jsou kombinace dvou samohlásek v rámci slabiky, které jsou blízko u sebe a jedna z nich je slabičná a druhá neslabičná. Obecně německý samohláskový systém zahrnuje 17 samohlásek (*i*, *ɪ*, *e*, *ɛ*, *ɛː*, *a*, *aː*, *ɐ*, *ə*, *ɔ*, *oː*, *ɔ*, *u*, *y*, *ʏ*, *ø*, *œ*) a 3 dvojhásky (*au*, *ai*, *ɔy*).

V následujícím textu bude klasifikován samohláskový systém podle dílčích kritérií. Toto rozdělení je opřeno o publikaci od M. Marouškové a M. Schmidta (2005) a o slovník *Duden* (2015).

Klasifikace německých samohlásek podle horizontálního posunu jazyka

- a) Samohlásky přední (*Vorderzungenvokal, vorderer Vokal*):
[i:] [ɪ] [e:] [ɛ] [ɛ:] [y:] [ʏ] [ø:] [œ]
- b) Samohlásky střední (*Mittelzungenvokal, mittlerer Vokal*):
[ə] [a] [a:] [ɐ]
- c) Samohlásky zadní (*Hinterzungenvokal, hinterer Vokal*):
[o:] [ɔ] [u:] [ʊ]

Klasifikace německých samohlásek podle vertikálního posunu jazyka

- a) Samohlásky vysoké (*hoher Vokal*):
[i:] [y:] [u:] [ɪ] [ʏ] [ʊ]
- b) Samohlásky středové (*mittelhoher Vokal*):
[ɛ] [ɛ:] [e:] [œ] [ə] [ɔ] [o:] [ø:] [ɐ]
- c) Samohlásky nízké (*Flachzungenvokal*):
[a] [a:]

Klasifikace německých samohlásek podle zaokrouhlení rtů

- a) Samohlásky zaokrouhlené, labializované (*gerundeter Vokal, labialisierter Vokal*):
[ɔ] [o:] [ʊ] [u:] [œ] [ø:] [ʏ] [y:]
- b) Samohlásky nezaokrouhlené, nelabializované (*ungerundeter Vokal*):
[a] [a:] [ɛ] [ɛ:] [e:] [ɪ] [i:] [ə] [ɐ]

Klasifikace německých samohlásek podle trvání, kvantity

- a) Samohlásky krátké (*kurzer Vokal*):
[ɪ] [ʏ] [ʊ] [ɛ] [œ] [ɔ] [a]
- b) Samohlásky dlouhé (*langer Vokal*):
[i:] [y:] [u:] [e:] [ɛ:] [ø:] [o:] [a:]

Klasifikace německých samohlásek podle stupně otevřenosti

- a) Samohlásky otevřené (*offener Vokal*):
[ɪ] [ɛ] [ɛ:] [ʊ] [œ] [ʏ]
- b) Samohlásky zavřené (*geschlossener Vokal*)

[i:] [y:] [e:] [ø:] [o:] [u:]

Klasifikace německých samohlásek podle přízvučnosti

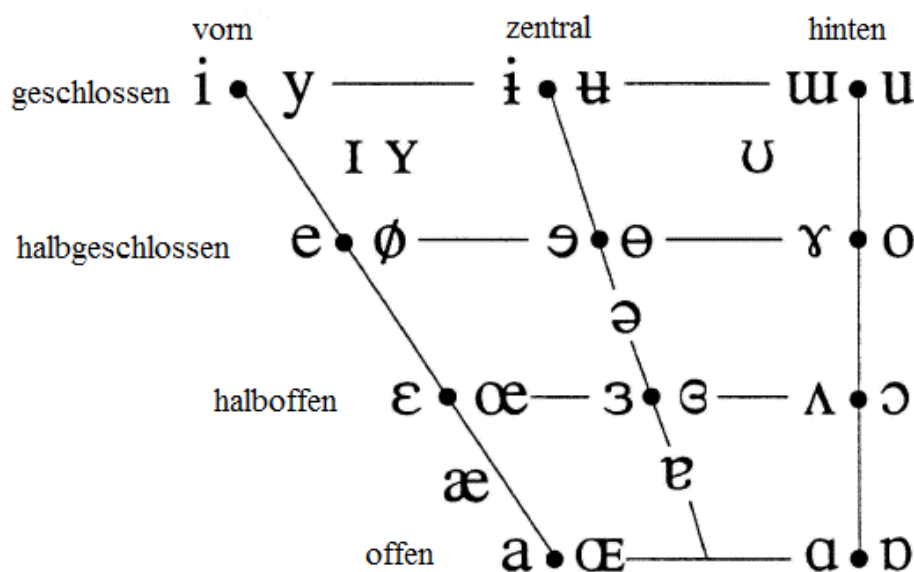
- Samohlásky přízvučné (*betoner Vokal*)
- Samohlásky nepřízvučné (*unbetonter Vokal*)

Klasifikace německých samohlásek podle účasti rezonance dutiny nosní

- Samohlásky ústní (*oraler Vokal*) – [a] [a:] [ɛ] [ɛ:] [e:] [ɪ] [i:] [ə] [ɐ] [ɔ] [o:] [ʊ] [u:] [œ] [ø:] [ʏ] [y:]
- Samohlásky nosové (*nasaler Vokal*) – jen v cizích slovech, např. Chance [ã]

Na níže uvedeném obrázku je souhrnně znázorněno dělení vokálů dle jejich jednotlivých aspektů.

Obrázek 1: Dělení vokálů

Zdroj: (Kleiner, 2015)

2.2 Klasifikace českých samohlásek

Aby mohla být provedena analýza problematických výslovnostních jevů u českých žáků a aby mohla být navržena možná řešení pro zlepšení nácviku výslovnosti daných jevů, je potřeba uvést jak německý systém samohlásek, tak i ten český.

Český systém samohlásek obsahuje celkem 10 jednoduchých samohlásek. Pět z nich je krátkých a pět z nich je dlouhých. Čeština, stejně tak jako němčina, rozlišuje 3 dvojhlásky *au, eu, ou*.

Samohlásky českého jazyka se rozdělují do 4 kategorií dle jednotlivých kritérií. Těmito kritérii jsou – poloha jazyka při artikulaci, účast rtů při artikulaci, výška formantů a také délka trvání samohlásky. Níže uvedené dělení samohlásek je popsáno dle publikací Z. Palkové (1997, 170) a L. Klimeše (1997, 16).

Klasifikace českých samohlásek podle horizontální polohy jazyka

- a) Samohlásky přední: *i, í, e, é*
- b) Samohlásky střední: *a, á*
- c) Samohlásky zadní: *o, ó, u, ú*

Klasifikace českých samohlásek podle vertikální polohy jazyka

- a) Samohlásky vysoké: *i, í, u, ú*
- b) Samohlásky středové: *e, é, o, ó*
- c) Samohlásky nízké: *a, á*

Klasifikace českých samohlásek podle účasti rtů

- a) Samohlásky zaokrouhlené: *o, ó, u, ú*
- b) Samohlásky nezaokrouhlené: *a, á, i, í, e, é*

Klasifikace českých samohlásek podle výšky formantů

- a) Samohlásky vysoké: *e, é, i, í*
- b) Samohlásky střední: *a, á*
- c) Samohlásky hluboké: *o, ó, u, ú*

Klasifikace českých samohlásek podle délky trvání

- a) Samohlásky krátké: *a, e, i, o, u*
- b) Samohlásky dlouhé: *á, é, í, ó, ú*

3 Porovnání českého a německého fonologického systému

Tato kapitola bude věnována porovnání fonologických systémů, které napomůže k pochopení obtíží, jež se u českého žáka při výslovnosti mohou objevit. „*Fonémy jsou základní zvukové jednotky každého jazyka, mají schopnost rozlišovat vyšší jazykové jednotky, pro které jsou stavebním materiálem. Foném tvoří v každém jazyce fonologický systém.*“ (Maroušková, Schmidt, 2005) Na základě srovnání obou fonologických systémů je možné dojít ke zjištění, které z německých fonémů neexistují ve fonologickém systému českém. Absence jistých fonémů v mateřském jazyce může být pro studenty cizího jazyka zdrojem potenciálních problémů. Pokud se s daným fonémem student ve svém jazyce nesetkává, tak je vyšší pravděpodobnost, že student bude daný foném vyslovovat chybně. Porovnáním obou fonologických systémů je tedy možné identifikovat, které fonémy mohou dělat českému žákovi problém při výslovnosti. Této problematice se věnují M. Maroušková a M. Schmidt (2005), dle jejichž publikace je napsána následující kapitola.

3.1 Porovnání českého a německého fonologického podsystemu

samohlásek

V německém jazyce se vyskytují přízvučné krátké samohlásky ([ɪ] [ʏ] [ʊ] [ɛ] [œ] [ɔ] [a]) a přízvučné dlouhé samohlásky ([i:] [y:] [u:] [e:] [ɛ:] [ø:] [o:] [a:]). Dále také nepřízvučná samohláska [ə].

V českém jazyce se vyskytují přízvučné krátké samohlásky ([ɪ][ʊ][ɛ][ɔ][a]) a přízvučné dlouhé samohlásky ([i:] [ɛ:] [o:] [u:] [a:]). Je možné si tedy všimnout mnoho rozdílů mezi německým a českým systémem samohlásek. Jsou samohlásky, které v českém fonologickém systému oproti německému systému chybí. Čeští žáci si v případě absence německé samohlásky v češtině pomáhají tím, že daný jev nahradí jiným jevem, který v češtině existuje. Samohlásku [ø:] je možné v češtině nahradit samohláskou [ɛ:] a nepřízvučnou německou samohlásku [ə] lze v češtině najít jako [ɛ].

3.1.1 Samohláskové fonémy – zaokrouhlené fonémy

Podle výše zmíněného přehledu je zjevné, že v češtině neexistují samohlásky [Y] [œ] [y:] [Ø:]. Proto se český žák může potýkat s obtížemi při vyslovování těchto jevů. Zvykem u českých žáků je ulehčování těchto samohlásek a zaměňování nelabializovanými i-ovými a e-ovými samohláskami. Tato problematika bude podrobněji popsána ve čtvrté kapitole.

3.1.2 Samohláskové fonémy – dlouhé a krátké samohlásky

„U německých dlouhých samohlásek je rozdíl proti krátkým dán tím, že dlouhé se liší od krátkých nejen délkou svého trvání (kvantitou), nýbrž i způsobem artikulace (kvalitou).“ (M. Maroušková, M. Schmidt, 2005) Německý podsystém dlouhých samohlásek má dva e-ové fonémy: [e:] ve slově *leben* a [ɛ:] ve slově *Mädchen*. Ve slově *leben* se jedná o dlouhou zavřenou a napjatou samohlásku, přičemž ve slově *Mädchen* se jedná o dlouhou otevřenou samohlásku. V českém podsystému samohlásek jsou všechny vokály otevřené a nenapjaté a rozdíl mezi dlouhou a krátkou samohláskou lze poznat pouze na základě jejich trvání, tudíž jen na základě kvantity, ne kvality. Z důvodu absence těchto hlásek je možné se u českých žáků setkat se zjednodušováním. Toto zjednodušení spočívá v tom, že žáci často vyslovují všechny samohlásky otevřeně a zanedbávají tak fonologický rozdíl mezi [ɛ:] a [e:]. Tento problém může nastat i u ostatních dlouhých zavřených samohlásek, například u zavřeného [o:] ve slově *wohnen*. Tato samohláska bude podrobněji popsána v následující kapitole.

3.1.3 Samohláskové fonémy – nepřízvučná redukováná samohláska [ə]

Jak již bylo zmíněno výše, český fonologický podsystém samohlásek nemá nepřízvučnou samohlásku [ə], v češtině by se tento jev dal nejlépe přirovnat samohlásce [ɛ], z čehož právě vzniká chybná výslovnost v němčině. Foném [ə] je pro českého žáka neobvyklý a z toho důvodu ho nemusí potřebná redukce fonému napadnout, při fixování správné výslovnosti může být tento jev velmi obtížný na naučení.

3.1.4 Slovní přízvuk

S předchozím bodem souvisí i rozdílná pravidla pro přízvuk v obou jazycích. I když se jedná již o suprasegmentální jev, tak úzce souvisí i s pravidly jevů segmentálních. Český žák je zvyklý, že mají slova v jeho mateřském jazyce přízvuk vždy na první slabice. Avšak v německém jazyce tomu tak není. V němčině se přízvuk neobjevuje jen na první slabice,

ale vyskytuje se i na dalších slabikách. Rozdíl mezi přízvučnými a nepřízvučnými slabikami je daleko výraznější než v češtině, což opět vede k obtížím při výslovnosti. Pravidel, dle kterých se přízvuk v němčině řídí, je tedy více než v češtině. Tato pravidla jsou podrobněji popsána v následující kapitole.

4 Problematické výslovnostní jevy v němčině

Tato bakalářská práce se zabývá konkrétními problematickými výslovnostními jevy, které jsou pro české žáky obtížné. Těmito zkoumanými jevy jsou zaokrouhlené samohlásky *ö* a *ü*, redukované *e* [ə], dlouhé zavřené samohlásky *e* [e:] a *o* [o:] a německý přízvuk. Hlavní problematika těchto jevů již byla popsána v předchozích kapitolách. Avšak cílem této kapitoly je tyto jevy blíže specifikovat a vysvětlit, proč český žák v těchto jevech chybuje. Dále zde bude uvedeno doporučení možného nácviku k vylepšení výslovnosti a odstranění artikulačního problému. Zdrojem informací pro tuto kapitolu jsou publikace od A. Kovářové (2003) a M. Marouškové a M. Schmidta (2005)

4.1 Zaokrouhlené samohlásky *ö-ové* a *ü-ové*

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) popisují, že němčina má na rozdíl od češtiny dvě řady předních vokálů. Řadí se k nim *i-ové* a *e-ové* samohlásky, které jsou nezaokrouhlené, a samohlásky *ü-ové* a *ö-ové*, které jsou zaokrouhlené. A. Kovářová (2003, 17) zmiňuje, že protikladný zaokrouhlený a nezaokrouhlený vokál má distinktivní charakter u předních německých vokálů. V českém fonologickém podsystemu samohlásek se přední řada labializovaných vokálů vůbec nevyskytuje.

4.2 Samohlásky *i-ové* a *ü-ové*

Český žák může často zaměňovat výslovnost *přehlasovaného u* (*psáno u*) za samohlásku *i*. V němčině existuje dlouhé, zavřené, napjaté *i* [i:], které se ve slovech může objevovat pod grafémem *i*, *ie*, *ich* nebo *y*. V češtině také existuje dlouhé *i*, ale oproti němčině není tak zavřené a napjaté. Dále se v němčině vyskytuje krátké, otevřené, nenapjaté *i* [ɪ], které se ve slovech může objevovat pod grafémem *i*, někdy *ie* jako například ve slovech *vielleicht* nebo *vierzig*. Němčina má ale i dlouhé zavřené napjaté *ü* [y:] a krátké otevřené nenapjaté *ü* [ʏ], což jsou samohlásky velmi labializované. Obě tyto samohlásky se v češtině nevyskytují, a proto má tato labializace distinktivní funkci. Český žák při výslovnosti samohlásky *ü* nedostatečně zaokrouhlí rty, čímž dochází k chybné artikulaci. Dlouhá zavřená napjatá

samohláska *ü* [y:] se může ve slovech objevovat pod grafémy *ü, üh, ui* nebo *y* jako například ve slovech *für, die Bühne* či *die Flüge*. Když český žák nedostatečně zaokrouhlí rty při výslovnosti, výsledné vyslovené slovo může mít jiný význam. Například slovo *für* může být při artikulaci chybně zaměněno za slovo *vier*, ze slova *die Bühne* může vzniknout *die Biene* a slovo *die Flüge* může být zaměněno za *die Fliege*. Ve všech výše zmíněných případech se kvůli chybné výslovnosti změní finální význam slova, a tím i celého sdělení.

K možné záměně jednotlivých slov kvůli chybné výslovnosti může dojít i u krátkého, otevřeného, nenapjatého vokálu *ü* [Y]. Tato samohláska se vyskytuje ve slovech pod grafémem *ü* nebo *y* jako například ve slovech *müssen, küssen* nebo *Psychologie*. Pokud český žák opět důkladně nezaokrouhlí rty, vznikne ze slova *müssen* slovo *missen* a ze slova *küssen* slovo *das Kissen*. I rozdíl mezi krátkou a dlouhou samohláskou *ü* je potřeba brát v potaz, jelikož také může úplně změnit význam, například ve slovech *füllen x fühlen* nebo *die Hütte x die Hüte*. (Kovářová, 2003, 16.)

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) také popisují, jak českého žáka správně k výslovnosti vést. Doporučují podrobně popsat proces vyslovovaného vokálu a následně jej procvičovat. Nejjednodušší instrukce, kterou český žák dostatečně pochopí, a hlavně ji bude umět aplikovat, je, že žák nejdříve zaokrouhlí rty jako při výslovnosti samohlásky *u* a začne vyslovovat samohlásku *i*. Studenti německého jazyka nemají s naučením se správné výslovnosti problém. Pokud dochází k výslovnosti izolovaného slova, tak se mohou žáci na správnou výslovnost daného slova plně soustředit, a proto s výslovností problémových fonémů/vokálů v izolovaných slovech nemají problémy. Problém nejčastěji vzniká až při hovoru, kdy bývá pro žáky problematické se soustředit na veškeré aspekty hovoru (slovosled, skloňování, přízvuk atd.), a k tomu ještě i na správnou výslovnost.

Důsledné opravování učitelem při výuce je jedním z nejdůležitějších aspektů, které mohou žákovi výslovnost vylepšit.

4.2.1 Samohlásky e-ové a ö-ové

V němčině se vyskytuje samohláska dlouhého, zavřeného a napjatého *e* [e:], dlouhého otevřeného nenapjatého *e* [ɛ:], dále existuje krátký, otevřený a nenapjatý vokál *e* [ɛ]. Samohlásky [ɛ] a [e:] nedělají českému studentovi potíže, jelikož i čeština tyto vokály má. Jen je potřeba žáky upozornit, aby nezaměňovali dlouhou zavřenou a krátkou otevřenou

variantu, například u slov *beten* x *die Betten*. Znalost e-ových samohlásek v němčině napomůže k pochopení chybné výslovnosti ö-ových samohlásek. V němčině tedy existuje dlouhý, zavřený a napjatý vokál *ö* [ø:] a krátký, otevřený, nenapjatý vokál *ö* [æ]. Obě tyto samohlásky jsou labializované a v češtině se nevyskytují, může tedy nastat problém v oblasti výslovnosti těchto jevů. Při chybné artikulaci mohou mít tyto samohlásky distinktivní funkci.

Dlouhý vokál *ö* [ø:] se ve slovech může objevit pod grafémy *ö, öh, oe*, krátký vokál *ö* [æ] se objevuje pod grafémem *ö*. Při nedostatečné labializaci rtů při výslovnosti [ø:] dojde k chybné výslovnosti a ke změně významu slova, například ze slova *lösen* může chybně vzniknout *lesen* nebo ze slova *die Löhne* vznikne *die Lehne*. Stejně tomu tak je i u výslovnosti [æ]. Při nedostatečné labializaci dochází ke změně významu slova, například ze slova *können* vznikne *kennen* a ze slova *die Höhle* se stane slovo *helle*. Proto je potřeba dbát i na rozdíl mezi samotnými problematickými jevy *ö*, a to konkrétně mezi dlouhou a krátkou výslovností *ö*. Pokud se tato vlastnost hlásky nedodrží, opět může nastat změna významu původního slova, například *die Höhle* x *die Hölle*. (Kovářová, 2003, 17–18)

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) navrhují postup, který českého žáka navede ke správnému vyslovování samohlásky *ö*. Vyslovování [ø:] a [æ] vychází z postavení jazyka jako při výslovnosti samohlásky *e*. Pokud žák má připravená a zaokrouhlená, vyšpulená ústa jako při výslovnosti samohlásky *o*, vysloví samohlásku *e*.

4.3 Dlouhé zavřené samohlásky [e:] a [o:]

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) zmiňují, že jediný rozdíl, který se v češtině mezi krátkými a dlouhými samohláskami vyskytuje, je délka trvání vokálu. To znamená, že dlouhé vokály jsou téměř stejně otevřené jako vokály krátké. V němčině toto pravidlo neplatí. Kromě vokálů [ɛ:] a [a:] se všechny dlouhé samohlásky liší nejen délkou, ale i kvalitou, tj. jsou i napjaté a zavřené. U dlouhých zavřených samohlásek je potřeba při vyslovování jazyk umístit blíže k patru a méně rozevřít ústa, než je tomu tak při vyslovování krátkých otevřených samohlásek. Náviku těchto dvou jevů je nutno věnovat pozornost, jelikož se jedná o jednu z nejčastějších chyb u českého žáka v německé výslovnosti.

4.3.1 Samohláska [e:]

Dlouhé, zavřené a napjaté *e* [e:] je vokál středový přední nelabializovaný. V důsledku artikulačního postavení a rozevření úst se tento vokál při výslovnosti podobá spíše české samohlásce [i:] než českému dlouhému zavřenému vokálu [ɛ:]. S vokálem [e:] je možné se ve slově setkat pod grafémy *e*, *ee*, *eh*. Jelikož se tento vokál v češtině nevyskytuje, český žák má tendenci ve výslovnosti nahrazovat [e:] za [ɛ:], což vede ke změně významu slova. K této komplikaci může dojít například u slov *die Beeren* x *die Bären*, *die Ehre* x *Ähre* nebo *sehen* x *säen*. (Kovářová, 2003, 16–17).

Maroušková a Schmidt (2005) uvádějí příklady, na kterých jsou viditelné rozdíly mezi českým otevřeným *é* a německým zavřeným [e:], jsou to například slova *lépe* x *leben*, *bérec* x *Beere* a *Véna* x *wen*.

4.3.2 Samohláska [o:]

Dlouhé, zavřené, napjaté *o* [o:] je vokál středový zadní, labializovaný. Při vyslovování této samohlásky je nutno dbát na důkladnou labializaci rtů a zároveň je potřeba dodržet malé rozevření úst. Pomůckou jsou rty nastavené do pozice pro výslovnost samohlásky *u*, ale místo *u* se vysloví samohláska *o*. Český žák si většinou výslovnost zjednodušuje nahrazením za klasické české dlouhé *o*, které je ale velmi odlišné od toho německého. S vokálem [o:] je možné se ve slovech setkat pod grafémy *o*, *oo* či *oh*, méně často také *oe*, *oi*. Příkladem mohou být uvedena slova *wohnen*, *wo* nebo *Boot*. Také při výslovnosti dlouhého a krátkého *o* je nutné dbát na délku samohlásky, a to opět z důvodu možné záměny významu slova. Příkladem jsou slova *der Ofen* x *offen* a *die Rose* x *die Rosse* (Kovářová, 2003, 20).

4.4 Redukované *e* [ə]

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) uvádějí, že v češtině mají samohlásky v přízvučných i nepřízvučných slabikách obdobnou výslovnost, v němčině tomu ale tak není. Přízvuk v německých slovech je tak silný, že se v nepřízvučných slabikách plné *e* nevyslovuje a místo něho se samohláska zredukuje na [ə], které je velmi zeslabené. Kovářová (2003, 18) definuje redukované *e* jako středový střední nenapjatý a nelabializovaný vokál, se kterým je možné se setkat ve slovech pod grafémem *e*. Redukované *e* se vyskytuje ve všech nepřízvučných, koncových slabikách a u nepřízvučných předpon *be-*, *ge-* a také jako součást

morfému *-en*, a to po samohláskách a dvojháskách. Dále Kovářová (2003, 18) uvádí pravidla, kdy redukované *e* odpadá. *Redukované e* odpadá v koncovkách – *en*, *-em*, *-el*, *-eln*, avšak s výjimkou přípony – *chen*, ve které musí být *redukované e* vždy zanecháno.

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) říkají, že dodržování pravidel *redukovaného e* je pro českého žáka velmi obtížné. Jelikož v češtině tato samohláska neexistuje, český žák má tendenci místo redukovaného [ə] vyslovovat krátké otevřené [ɛ]. I když při chybném pojetí tohoto jevu nedochází přímo ke změně významu, určitě by měl být brát velký zřetel na nácvik této samohlásky, jelikož se jedná o nejčastější německou samohlásku.

4.5 Německý a český přízvuk

B. Hála (1975, 254) definuje přízvuk jako „*zesílení hlasitosti dominující slabiky na rozdíl od menší hlasitosti slabik nepřízvučných.*“ B. Hála (1975, 254) dále uvádí, že zesílení hlasitosti se dosahuje jak zesílením expiračního vzduchového proudu, tak zesílením fonace. Kovářová (2003, 40) říká, že německý i český přízvuk je dynamický, což znamená, že využívá síly výdechového proudu. Podle A. Kovářové (2003, 40) mají mezi sebou český a německý přízvuk řadu rozdílů, které se velmi často stávají výchozím momentem pro další rozdíly mezi oběma jazyky. M. Maroušková a M. Schmidt (2005) tvrdí, že slovní přízvuk patří k základním obtížím českého žáka při výslovnosti. A. Kovářová (2003, 40) přisuzuje tento problém faktu, že německý slovní přízvuk je velmi silný oproti přízvuku českému. „*Každá slabika, která nese přízvuk, se tímto podstatně odlišuje od ostatních slabik, jež přízvuk nemají a jsou vyslovovány podstatně slaběji. Silný přízvuk určité slabiky má proto v němčině za následek silnou redukci ostatních slabik nepřízvučných.*“ Podle M. Marouškové a M. Schmidta (2005) má český žák problém rozeznat, kde se v německém slově přízvuk nachází, a tak klade přízvuk na první slabiku stejně tak, jak to je u přízvuku českého. V němčině je ale přízvuk vázán morfologicky, tudíž se velmi často vyskytuje i na jiné než první slabice slova. I A. Kovářová (2003, 40) souhlasí, že nedostatečně silný přízvuk v němčině patří k nejzávažnějším výslovnostním problémům u českých žáků. „*Jedná se o typickou interferenční chybu přenášenou z češtiny, protože český přízvuk je svým charakterem poměrně velmi slabý a málo výrazný. Mezi přízvučnou a nepřízvučnou slabikou v češtině proto nevzniká tak markantní rozdíl, jako je tomu v němčině.*“ Při chybném užití německého přízvuku může dojít k situaci, kdy dané slovo změni svůj význam a chybně

použitý slovní přízvuk se v takovém případě stane distinktivním rysem. Příkladem může být slovo *August*. Ve slově '*August* s přízvukem na první slabice se jedná o jméno, zatímco slovo *Au'gust* s přízvukem na druhé slabice znamená *měsíc srpen*. „*Německý přízvuk zcela určuje charakter německé výslovnosti, proto se němčina označuje jako jazyk počítající přízvuky – tzv. akzentzählende Sprache. Naproti tomu je čeština jazykem s přízvukem ne příliš výrazným a s plnými neredukovanými slabikami, proto se zde užívá termín silbenzählende Sprache.*“ (Kovářová, 2005, 41). A. Kovářová (2005, 41) dále zmiňuje, že český přízvuk je naprosto jiný než přízvuk německý a je zásadní věnovat pozornost nácviku již od počátku studia.

4.5.1 Slovní přízvuk: odvozená slova

Podle M. Marouškové a M. Schmidta (2005) je přízvuk u odvozených slov s nepřízvučnými předponami až na první slabice základového morfému. V němčině existují předpony, které jsou vždy neodlučitelné. Těmito předponami jsou:

<i>be-</i> (<i>bes<u>u</u>chen</i>),	<i>er-</i> (<i>er<u>k</u>ennen</i>),
<i>ge-</i> (<i>Ges<u>c</u>henk</i>),	<i>ver-</i> (<i>ver<u>s</u>tehen</i>),
<i>ent-</i> (<i>ent<u>s</u>chuldigen</i>),	<i>zer-</i> (<i>zer<u>s</u>tören</i>).
<i>emp-</i> (<i>Emp<u>f</u>ehlung</i>),	

Dále existují předpony, které jsou dílem přízvučné a dílem nepřízvučné:

<i>durch-</i> (<i>durch<u>l</u>eben</i>),	<i>unter-</i> (<i>sich unter<u>h</u>alten</i>),
<i>über-</i> (<i>über<u>s</u>etzen</i>),	<i>wieder-</i> (<i>wieder<u>h</u>olen</i>),
<i>um-</i> (<i>die Um<u>g</u>ebung</i>),	<i>voll-</i> (<i>voll<u>k</u>ommen</i>).

V němčině jsou odlučitelné předpony, které jsou vždy přízvučné, například:

an – (*ankommen*),
auf – (*aufnehmen*),
zu – (*zusammen*),

aus – (*aussehen*)

Duden (2015, 58) zmiňuje sufixy, které nenesou přízvuk:

-bar, -lich, -chen, -haft, -heit, -keit, -lein, -ler, -lings, -los, -ner, -nis, -sal, -sam, -schaft, -sel, -tum, -wärts. Například: *-bar* (*lesbar*), *-lich* (*herrlich*) nebo *-lein* (*Büchlein*).

4.5.2 Slovní přízvuk: cizí slova

R. Rothenhagen (1995, 35) uvádí, že hodně cizích slov nese přízvuk na poslední slabice. Dále uvádí přípony, které toto pravidlo dokládají:

<i>-tät (Universität),</i>	<i>-us (Konfus),</i>	<i>-ell (Apell),</i>
<i>-ant (interessant),</i>	<i>-an (human),</i>	<i>-ur (Abitur),</i>
<i>-ment (Appartment),</i>	<i>-iz (Notiz),</i>	<i>-ekt (Projekt),</i>
<i>-ist (Anarchist),</i>	<i>-eur (Friseur),</i>	<i>-ast (Phantast),</i>
<i>-ort (Export),</i>	<i>-är (spektakulär),</i>	<i>-enz (Frequenz),</i>
<i>-iv (creativ),</i>	<i>-ie (Biologie),</i>	<i>-in (Medizin),</i>
<i>-it (Plebiszit),</i>	<i>-ion (Nation),</i>	<i>-aph (Paragraph),</i>
<i>-ient (Patient),</i>	<i>-ett (Amulett),</i>	<i>-oph (Philosoph),</i>
<i>-ös (nervös),</i>	<i>-orph (amorph),</i>	<i>-og (Katalog).</i>

M. Maroušková a M. Schmidt (2005) upozorňují na přízvukování slov, jako jsou například *Famīlie*, *Līnie*, *Komōdie*, kde je přízvuk na předposlední slabice a výslovnost předposlední samohlásky není [*i:*], ale [*ie*]. U slov jako například *Technik* nebo *Grammatik* neleží přízvuk na poslední slabice, ale je také na slabice předposlední. Na předposlední slabice bude přízvuk i u slov s příponami – *ismus* (*Impressionismus*), *-ade* (*Dekade*). Toto také platí u většiny slov se sufixem – *or*. V množném čísle ale dochází u těchto sufixů k rozdílnému položení přízvuku, například *Doktor* – *Doktoren*. Další příponou, která nese přízvuk na předposlední slabice, je slovesná přípona – *ieren* (*motivieren*, *reparieren*). Přízvuk na předposlední slabice nese také přípona – *isch* (*historisch*).

4.5.3 Slovní přízvuk: složená slova ze dvou prvků

V německém jazyce je možné se velmi často setkat se složenými slovy (*kompozity*). Kompozita vznikají nejčastěji spojením 2 slov, ale je možné se setkat i s kompozity, která jsou složená ze 3 nebo 4 slov. U kompozit ze 2 prvků je nutné pro správnou výslovnost rozlišovat určující slovo a slovo základní. „*V německých složených slovech má hlavní přízvuk první slovo (určující), vedlejší přízvuk, který je slabší, nese druhé případně třetí slovo (základní)*“. (Kovářová, 2003, 42) Jako příklad Kovářová uvádí slova *der* , *Bahn,hof* nebo *die* *Haus,nummer*. K výjimkám patří složeniny, ve kterých se vyskytují slova např. *zehnt* (*das Jahr'zehnt*), *hundert* (*das Jahr'hundert*), *tausend* (*das Jahr'tausend*). U těchto složenin se objevuje přízvuk až u druhého prvku, který je ovšem stále slovem určujícím, akorát na druhém místě.

5 Výzkum výslovnostních dovedností němčiny u českých žáků víceletých gymnázií

Tato část bakalářské práce se zabývá výzkumným šetřením zaměřeným na německou výslovnost žáků víceletých gymnázií v posledním ročníku studia. Cílem zkoumání bylo zmapovat stav německé výslovnosti u českých žáků, konkrétněji zda dokáží vyslovit vybraná slova obsahující problematické hlásky dle kodifikace uváděné ve slovníku *Duden*. V případě výslovnosti, která neodpovídala standardní výslovnosti, bylo dále zkoumáno, v čem žák udělal chybu.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 122 respondentů z různých gymnázií po celé České republice. Do výzkumu byli zapojeni pouze ti žáci, u kterých se nevyskytuje přítomnost rodilého mluvčího v rodině, a tak veškeré znalosti, které žáci o německé výslovnosti měli, pocházely z výuky na českých školách. V době pořizování audio nahrávek bylo pouze 7 respondentů, tedy necelých 6 %, vyučováno rodilým mluvčím a je nutné zmínit, že tato skupina zvládla vyslovit všechna zkoumaná slova dle kodifikované normy. Zbývajících 115 respondentů, tedy 94 % žáků bylo v době výzkumu vyučováno českými rodilými mluvčími.

Základní metodou, která byla při výzkumu použita, byla analýza audionahrávek. Respondentům bylo předloženo 16 německých slov. Důvod výběru jednotlivých slov je popsán v následujících podkapitolách, které jsou zaměřené přímo na výzkumné šetření. První 3 slova *müde*, *müssen*, *glücklich* se zaměřovala na výslovnost jevu *ü*, další 3 slova *können*, *mögen*, *Böhmen* se zaměřovala na výslovnost jevu *ö*, následující 3 slova *leben*, *Tee*, *sehen* zkoumala výslovnost jevu dlouhého, zavřeného a napjatého *e*, dále výzkumné šetření zkoumalo na 3 slovech *holen*, *wohnen*, *Boden* dlouhé, zavřené a napjaté *o* a v posledních 4 slovech *lesbar*, *motivieren*, *Biologie*, *Schwimmhalle* byly zkoumány dovednosti správné aplikace přízvuku v němčině.

Dále je nutné dodat, že všech 16 vybraných slov žáci posledního ročníku gymnázií znali nebo by je určitě znát měli, jelikož se jednalo o významově velmi jednoduchá slova úrovně A1–A2. Žáci by tudíž měli být dobře seznámeni s výslovnostní problematikou daných slov již z hodin německého jazyka. Dále je také nutné podotknout, že při sluchové analýze výslovnosti byl brán zřetel pouze na zkoumané problematické jevy, nýbrž ne na veškeré

výslovnostní chyby, které bylo možné v audionahrávkách zachytit. U mnoha respondentů by se dalo zachytit i nesprávné použití redukovaného *e* či například problematika znělosti.

Doplňkovou metodou k výzkumnému šetření byl zvolen dotazník pro vyučující respondentů, který více přiblížil proces výuky výslovnosti v hodinách němčiny. Celé výzkumné šetření audio nahrávek i dotazníku bylo anonymní. V následujících podkapitolách budou podrobně popsány výsledky výzkumného šetření, které budou doplněny o grafické znázornění získaných dat pro jejich lepší vizualizaci a přehlednost.

5.1 Problematický jev *ü*

Prvním zkoumaným problematickým jevem bylo *přehlasované u (ü)*. Na základě získaných dat lze potvrdit, že se skutečně jedná pro české žáky o problematický jev. K výzkumnému šetření byla vybrána 3 slova *müde*, *müssen*, *glücklich*, na kterých bylo pomocí audionahrávek zjišťováno, zda čeští žáci umí daná slova správně vyslovit, pokud ne, tak byl dále analyzován typ chyby.

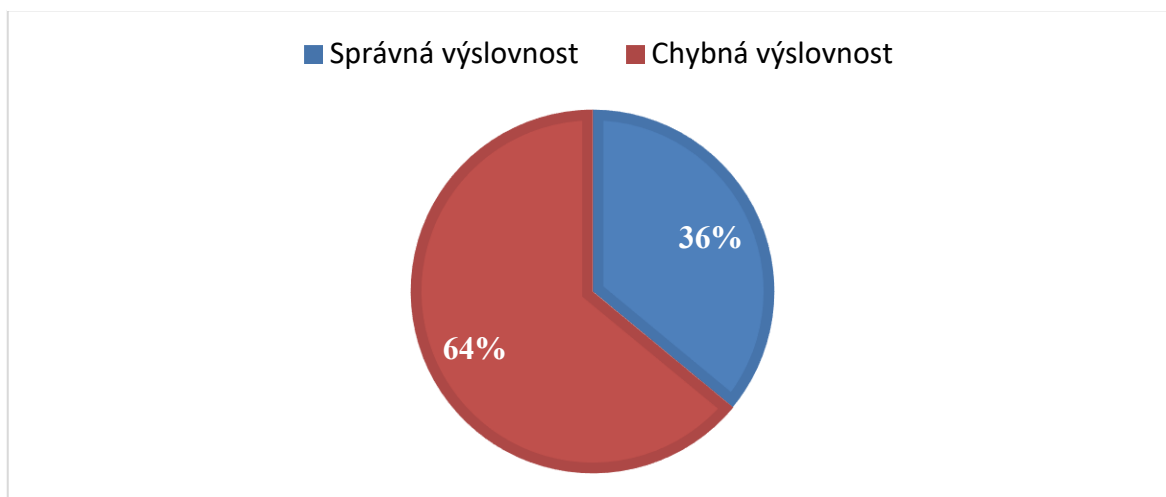
Slovo *müde* /'my:də/ bylo vybráno ke zjištění výslovnostních dovedností [y:]. Kromě problematického jevu labializovaného *u* zde byl předpoklad, že čeští žáci také budou mít výslovnostní obtíže u redukovaného *e* v poslední slabice ve slově. U slovesa *müssen* /'mysɯ/ byla zkoumána druhá výslovnostní varianta labializovaného *ü* a tou je [Y]. I u tohoto zkoumaného slova by se dala kromě vybraného problematického jevu zmapovat také úspěšnost redukovaného *e* v koncové části slova. Přídavné jméno *glücklich* /'glyklic/ bylo vybráno z důvodu, že se v něm nachází již více aspektů, na které se žák musí při výslovnosti soustředit, například změna znělosti konsonantu na první pozici ve slově nebo problematika Ich – Lautu [ç]. Na rozdíl od předchozích dvou slov lze tedy slovo *glücklich* zařadit k obtížným slovům po stránce výslovnostní. Všechna tři slova dále byla vybrána, jelikož nejsou významově obtížná a každý žák víceletého gymnázia v maturitním ročníku by je měl mít ve své aktivní slovní zásobě, také by měl vědět, jaké obtíže se u daných slov nachází po stránce výslovnostní, a na základě toho by jim měl umět předejít.

5.1.1 Slovo *müde* /'my:də/

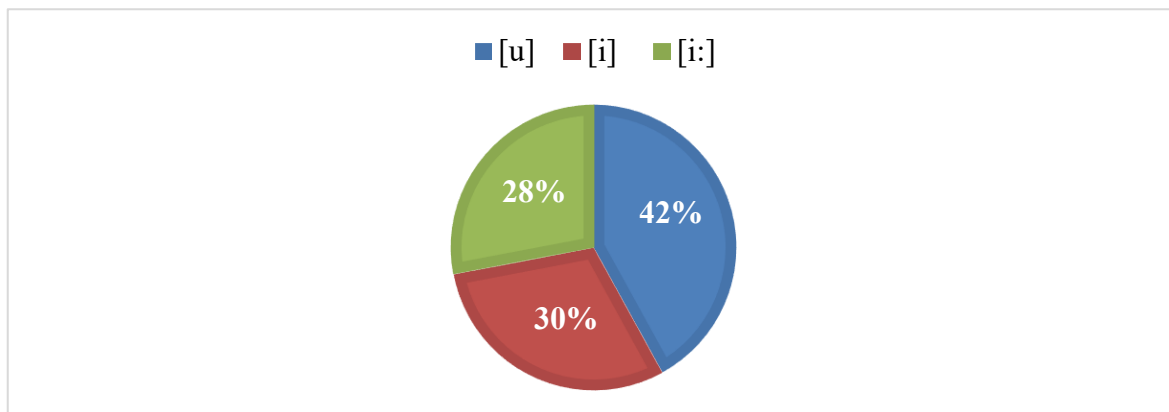
Na základě výsledků znalosti výslovnosti jevu *ü* ve slově *müde* nelze říci, že by byly jednoznačné. Obecně lze rozdělit výsledky do dvou kategorií – do kategorie odpovídající kodifikované výslovnosti a výslovnosti, která jí neodpovídá. Celkem 44 respondentů vyslovilo slovo *müde* se správnou labializací, což je ale pouze 36 %. Celkem tedy 78 respondentů udělalo ve výslovnosti chybu, což odpovídá 64 %.

Skupina žáků, která nevyslovila slovo *müde* správně, může být dále rozdělena podle typu chyby, která byla provedena. V audionahrávkách se objevily celkově 3 chyby výslovnosti. Nejčastěji bylo vyslovováno *[u]* místo *[y:]*, celkem tuto chybu udělalo 33 respondentů, což je 27 % z celkového počtu všech tázaných a 42 % z celkového počtu žáků, kteří slovo chybně vyslovili. Další chybou ve výslovnosti byla záměna *[y:]* za *[i]*. Tuto chybu udělalo celkem 23 respondentů, což je téměř 19 % ze všech dotázaných a téměř 30 % z kategorie chybné výslovnosti. Poslední chybou ve výslovnosti slova *müde* byla záměna *[y:]* za *[í:]*. Tuto chybu udělalo celkem 22 žáků, což je také téměř 30 % ze všech tázaných a 28 % ze skupiny žáků s chybnou výslovností.

Graf 1 Celková úspěšnost výslovnosti u slova *müde*

Graf 2 Skupina respondentů s chybnou výslovností: typy chyb

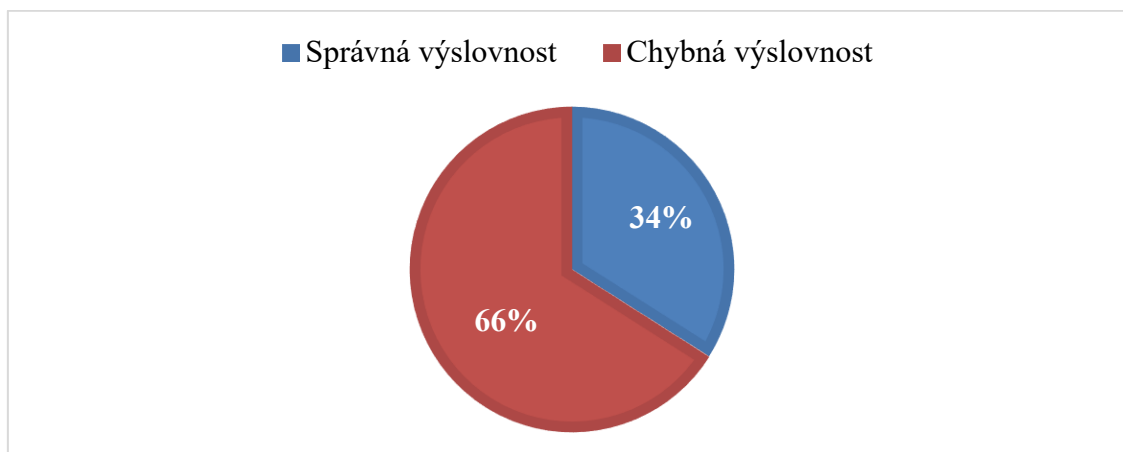
5.1.2 Slovo *müssen* /'mʏsn/

S výslovností slovesa *müssen* nemělo problém celkem 42 respondentů, což je 34 % z celkového počtu tázaných. Problémy se správnou výslovností slova *müssen* mělo 80 respondentů, což odpovídá 66 %.

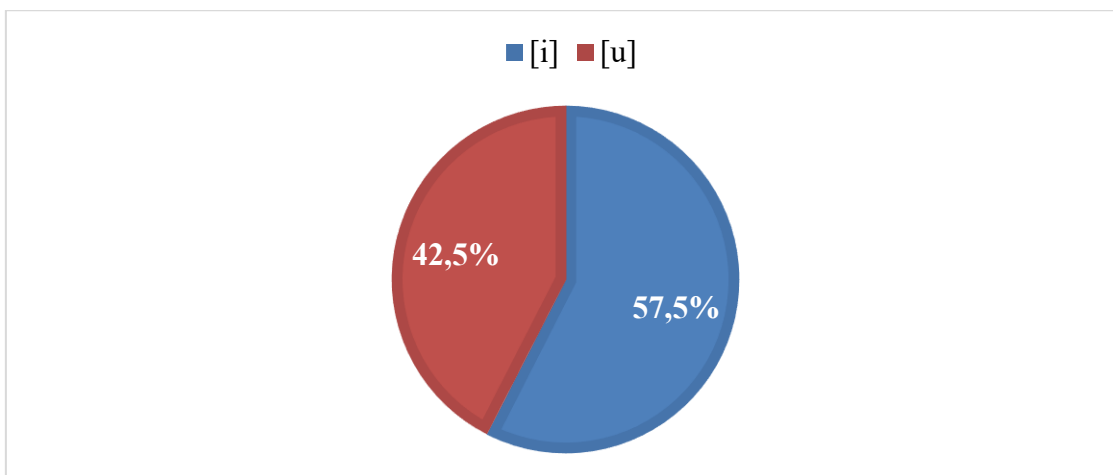
U slovesa *müssen* bylo možné se setkat s 2 odlišnými chybami ve výslovnosti. Nejčastěji ve výslovnosti bylo zaměňováno [Y] za [i]. Tato chyba se objevila celkem u 46 respondentů, což vychází na 38 % z celkového počtu respondentů a na 57,5 % žáků s chybnou výslovností. Druhou nejčastější chybou byla záměna [Y] za [u], kterou provedlo celkem 34 žáků, což je necelých 28 % ze všech tázaných a 42,5 % žáků s chybnou výslovností.

Žáci, kteří byli vyučováni roditelým mluvčí ani u druhého slova zkoumajícího jev *ü* neudělali chybu ve výslovnosti.

Graf 3 Celková úspěšnost výslovnosti u slova *müssen*

Graf 4 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb

5.1.3 Slovo *glücklich* /'glyklɪç/

Podle nasbíraných dat dělalo slovo *glücklich* největší problém. Pouhých 28 respondentů bylo schopno vyslovit slovo podle požadavků, což vychází na 23 % z celkového počtu žáků. Zbýlých 94 respondentů neboli 77 % žáků udělalo ve výslovnosti jevu *ü* chybu.

Celá skupina žáků, kteří byli vyučováni rodilým mluvčím, vyslovila bezchybně i poslední, nejnáročnější slovo zkoumající výslovnost jevu *ü*.

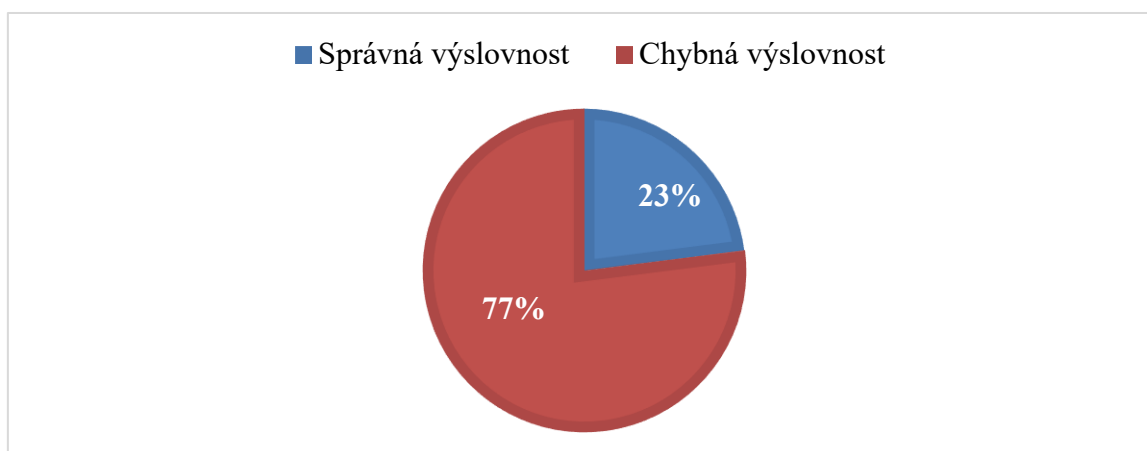
U skupiny respondentů, která ve výslovnosti chybovala, lze na základě dat určit dvě nejčastěji udělané chyby. První nejčastěji dělanou chybou byla záměna [Y] za [i]. Této chyby se celkově dopustilo 54 respondentů, což znamená 44,3 % ze všech tázaných a 57,4 % ze všech respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Druhou nejčastější chybou byla záměna [Y] za [u]. Tuto chybu udělalo celkem 39 respondentů, což je 32 % z celkového počtu tázaných a 41,5 % ze všech respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

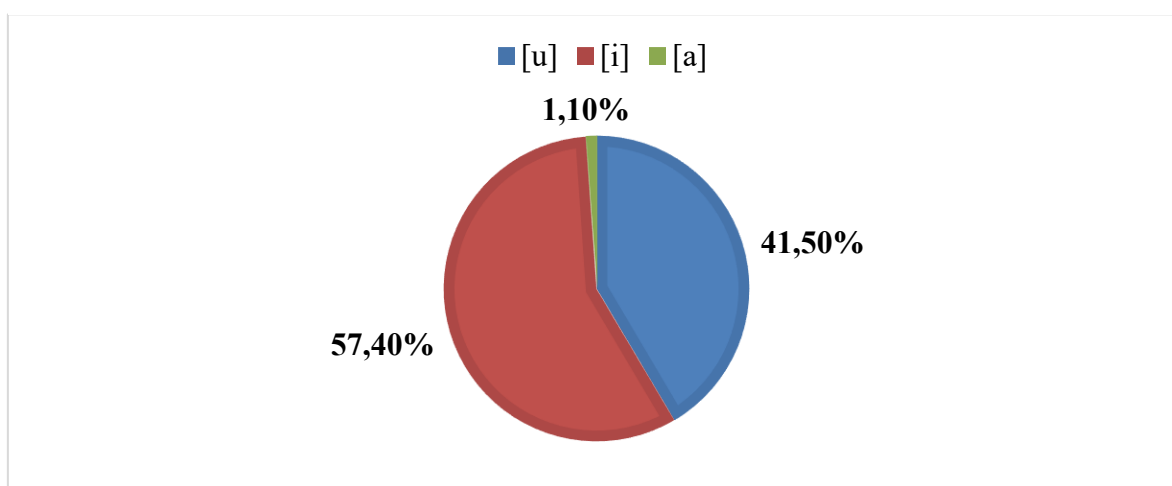
Jeden student, tedy necelé 1 % všech dotázaných a 1,1 % z počtu respondentů s chybnou výslovností, udělal ojedinělou chybu ve výslovnosti zkoumaného slova *glücklich* tím, že vyslovil jev [Y] jako [a].

Graf 5 Celková úspěšnost výslovnosti slova *glücklich*

Graf 6 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb

5.2 Problematický jev *ö*

U zkoumaného jevu *ö* je možno na základě posbíraných dat potvrdit, že i tato labializovaná hláska patří mezi problémové jevy. K výzkumnému šetření byla vybrána 3 slova *können*, *mögen*, *Böhmen*, na kterých byl výzkum proveden. Sloveso *können* /'kœnən/ jako jediné ze všech tří slov obsahuje krátké otevřené [œ], které bylo v této části výzkumu zkoumáno. Hlavním důvodem výběru tohoto slova byla důležitost správně vyslovené labializované hlásky, jelikož v případě chybné výslovnosti může dojít k záměně významu, přesněji ze slova *können* /'kœnən/ se stane slovo *kennen* /'kɛnən/. Dále je zde možné sledovat opět problematiku redukovaného *e* v koncové části slova a aspiraci u konsonantu *k* na začátku slova.

Slova *mögen* /'mø:gn/ a *Böhmen* /'bø:møn/ byla vybrána z důvodu zkoumání druhého možného způsobu výslovnosti *ö*, a tím je dlouhé zavřené [ø:]. V obou případech lze opět zachytit i problematický jev redukovaného *e* a znělosti konsonantu *b* v iniciální pozici ve slově.

5.2.1 Slovo können /'kænən/

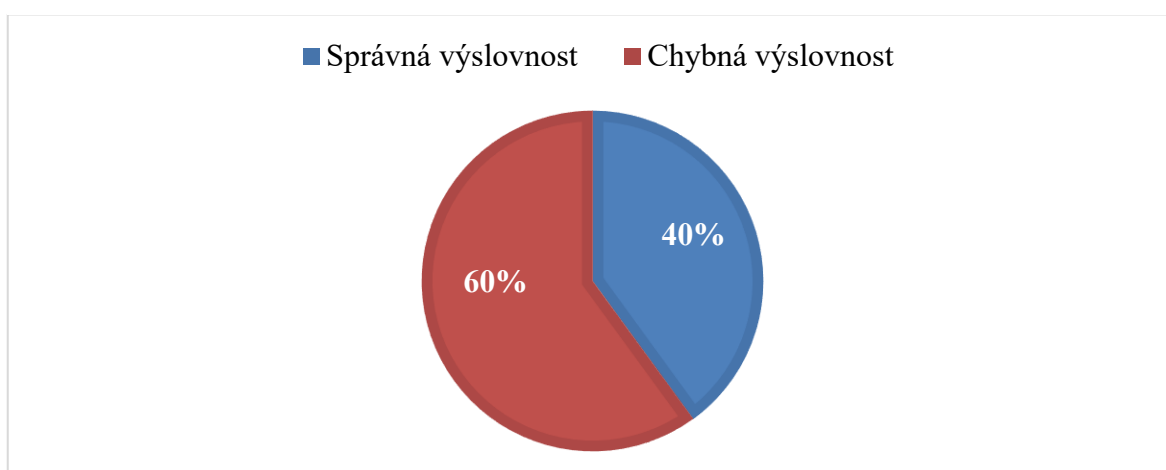
Celkem 49 respondentů vyslovilo toto slovo správně, což odpovídá 40 % všech tázaných. Zbylých 60 % respondentů, tedy 73 žáků udělalo ve výslovnosti chybu.

Nejčastější chybou byla záměna [æ] za [ɛ]. Tuto chybu udělalo celkem 44 respondentů, což znamená 36 % ze všech tázaných a 60,3 % ze všech tázaných, kteří udělali chybu ve výslovnosti.

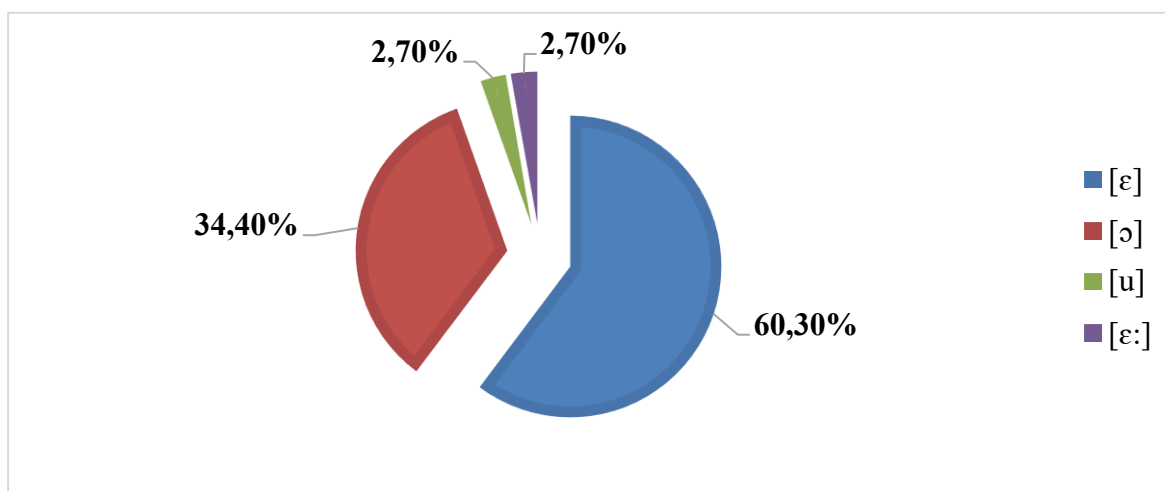
Druhou nejčastější chybou byla záměna [æ] za [ɔ]. Tuto chybu provedlo celkem 25 respondentů, což je 20,5 % z celkového počtu tázaných a 34,4 % z celkové počtu respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Ve výzkumném šetření se objevily ještě dvě další specifické chyby ve výslovnosti. Celkem 2 respondenti místo [æ] vyslovili [u], což je 1,6 % z celkového počtu nahrávek a 2,7 % z celkové počtu respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali. Další 2 respondenti vyslovili jev [æ] jako [ɛ:]. Což je rovněž 1,6 % z celkového počtu respondentů a 2,7 % z celkového počtu žáků, kteří ve výslovnosti chybovali.

Graf 7 Celková úspěšnost výslovnosti slova können

Graf 8 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb

5.2.2 Slovo mögen /'mø:gn/

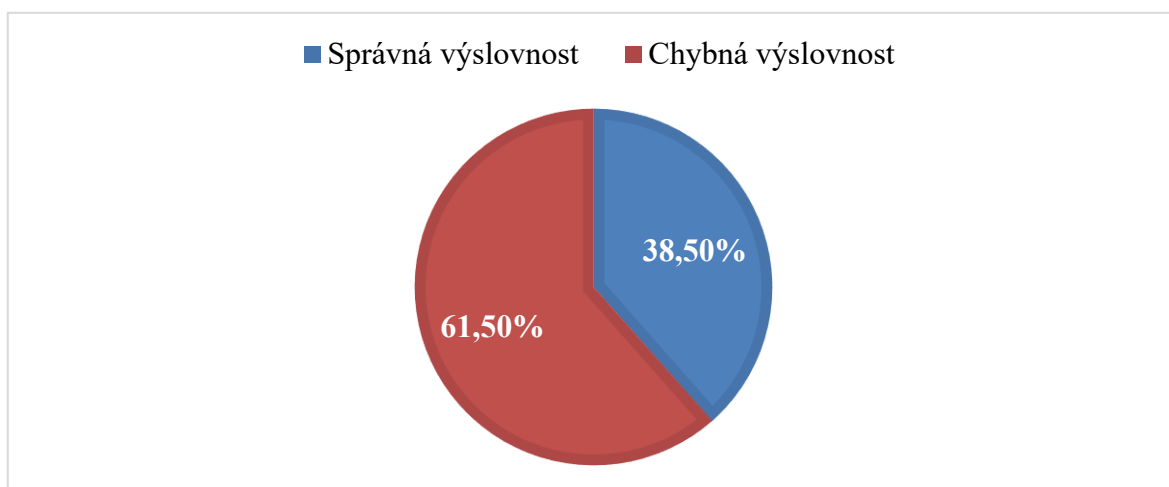
Celkem 47 respondentů ze všech tázaných vyslovilo toto slovo správně, což odpovídá 38,5 %. Zbýlých 75 respondentů, tudíž 61,5 % vyslovilo sloveso *mögen* s chybou.

Nejčastější chybou byla záměna [Ø:] za [ε]. Tuto chybu udělalo celkem 42 respondentů, což znamená téměř 37 % z celkové počtu respondentů a 56 % ze všech tázaných žáků, kteří ve výslovnosti chybovali.

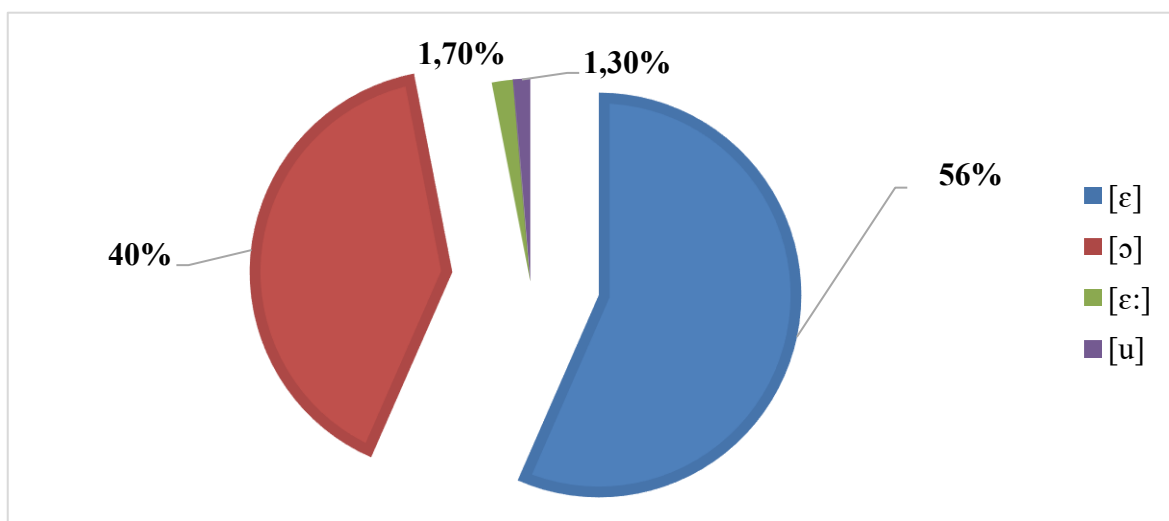
Druhou nejčastější chybou byla záměna [Ø:] za [ɔ]. Celkem 30 respondentů udělalo tuto chybu, což odpovídá téměř 25 % z celkového počtu tázaných a 40 % z celkového počtu žáků, kteří udělali ve výslovnosti chybu.

Dále 2 respondenti zaměnili [Ø:] za [ε:], což odpovídá 1,7 % z celkového počtu nahrávek a 2,7 % ze všech tázaných, kteří slovo chybně vyslovili. Poslední chybou byla záměna výslovnosti [Ø:] za [u], což podle dat vyslovil pouze 1 respondent, to odpovídá necelému 1 % ze všech tázaných žáků a 1,3 % ze všech tázaných respondentů, kteří ve slově *mögen* chybovali.

Graf 9 Celková úspěšnost výslovnosti slova *mögen*

Graf 10 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.2.3 Slovo *Böhmen* /'bø:mən/

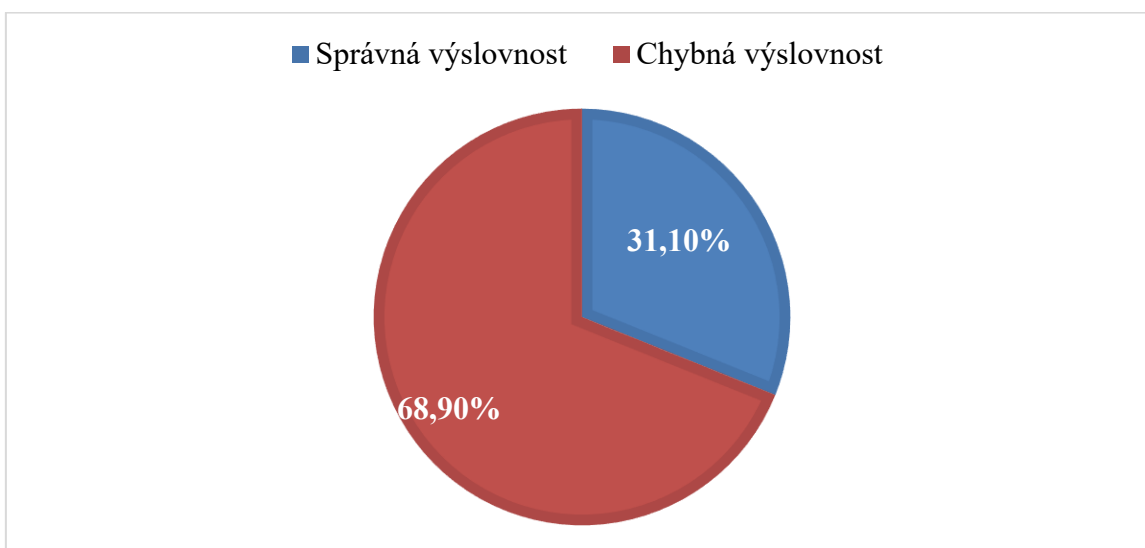
Toto slovo se ukázalo být nejvíce problémovým slovem ze všech 3 slov, která byla vybrána pro zkoumání výslovnosti jevu *ö*. Pouze 38 respondentů slovo *Böhmen* vyslovilo správně, což je 31,1 % ze všech tázaných žáků. Chybu ve výslovnosti udělalo tedy 84 respondentů, což vychází na 68,9 % z celkového počtu tázaných.

V této části měli respondenti problém podobný jako u předchozích slov *können* a *mögen*. Co se týče chybné výslovnosti, respondenti tvoří dvě velké skupiny. První skupina respondentů vyslovila slovo *Böhmen* se samohláskou [ɔ] místo [ø:]. Druhá skupina účastníků vyslovila

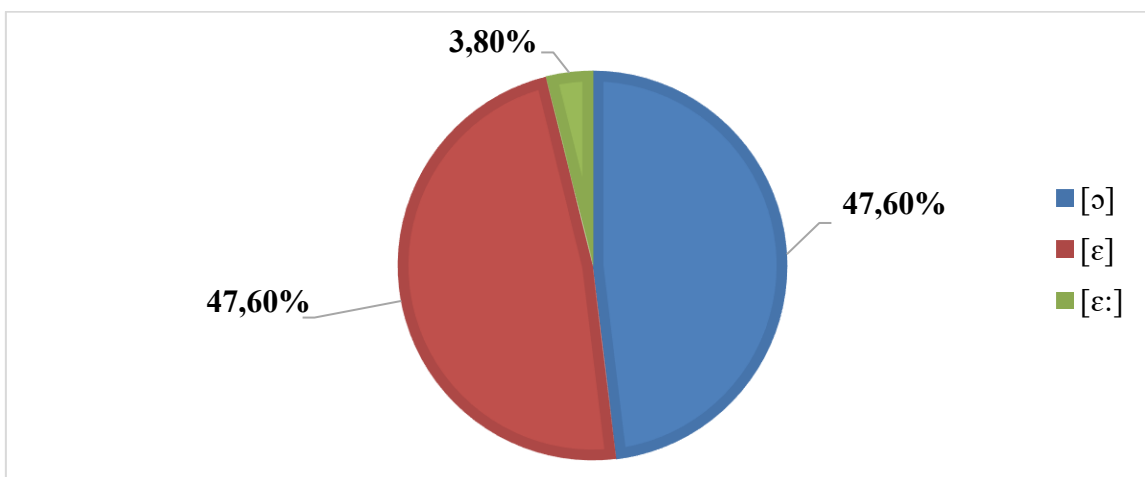
chybně ve slově *Böhmen* samohlásku [ɛ] místo [ø:]. V obou skupinách se nacházelo po 40 respondentech, což odpovídá 32,8 % z celkového počtu všech zúčastněných a 47,6 % celkového počtu žáků, kteří slovo *Böhmen* vyslovili špatně.

Pak se zde také nachází menšina o 3 respondentech, která vyslovila slovo *Böhmen* se samohláskou [ɛ:] místo [ø:]. Tato skupina tvoří 2,5 % z celkového počtu respondentů a 3,8 % z celkového počtu respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Graf 11 Celková úspěšnost výslovnosti slova *Böhmen*

Graf 12 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.3 Problematický jev e:

U problematického jevu dlouhého, zavřeného a napjatého *e*, jak již bylo v teoretické části zmíněno, mají čeští žáci tendenci zaměňovat [e:] za [ɛ:], což i výzkumné šetření potvrdilo. Pro tuto část výzkumného šetření byla vybrána slova *leben*, *Tee* a *sehen*. Sloveso *leben* /'le:bŋ/ bylo do výzkumného šetření vybráno, jelikož při chybné výslovnosti dlouhého, zavřeného [e:] v tomto slově se může změnit význam celého slova, přesněji ze slova *leben* se může stát slovo *lieben*. Další dvě slova *Tee* /te:/ a *sehen* /'ze:ən/ byla do výzkumu vložena na základě výslovnostních cvičení v publikaci M. Marouškové a M. Schmidta (2005), která byla mířena na nácvik problematického jevu [e:]. Zároveň slovo *Tee* při chybné výslovnosti může znamenat, že žák vyslovil slovo anglicky, to znamená /ti:/ místo /te:/. I tento aspekt je ve výzkumném šetření zkoumán. Je možné se při analýze nahrávek zaměřit i na aspiraci u konsonantu *t* v iniciální pozici.

5.3.1 Slovo *leben* /'le:bŋ/

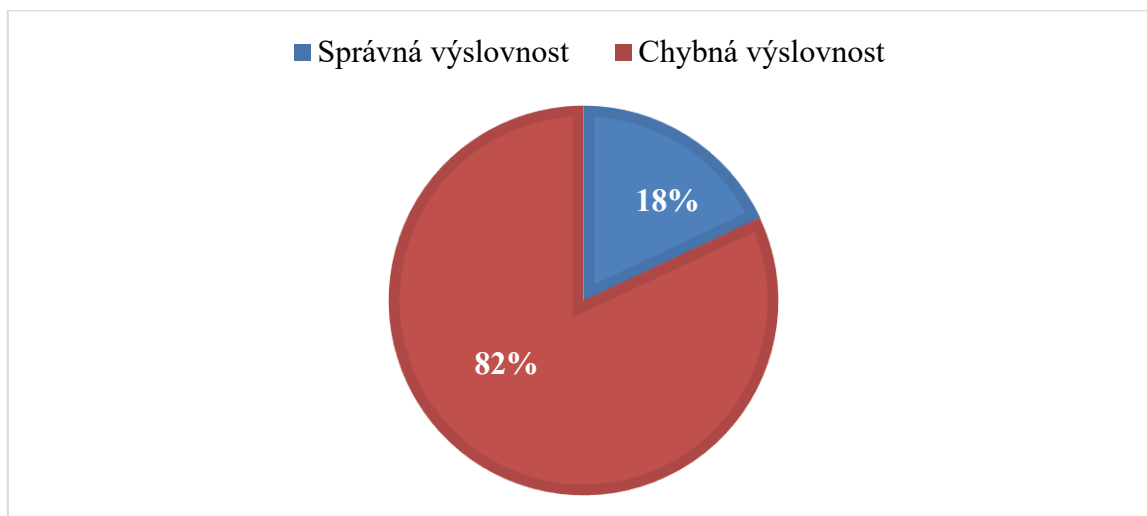
Pouhých 22 studentů ze všech tázaných zvládlo toto slovo vyslovit správně, což je 18 %. Zbylých 100 respondentů udělalo při výslovnosti jevu [e:] chybu, což je 82 % všech respondentů.

Hlavní velmi často opakující se chybou byla záměna [e:] za [ɛ:], kterou udělalo 92 respondentů, což je 73 % ze všech tázaných žáků a 92 % ze všech tázaných, kteří provedli výslovnostní chybu.

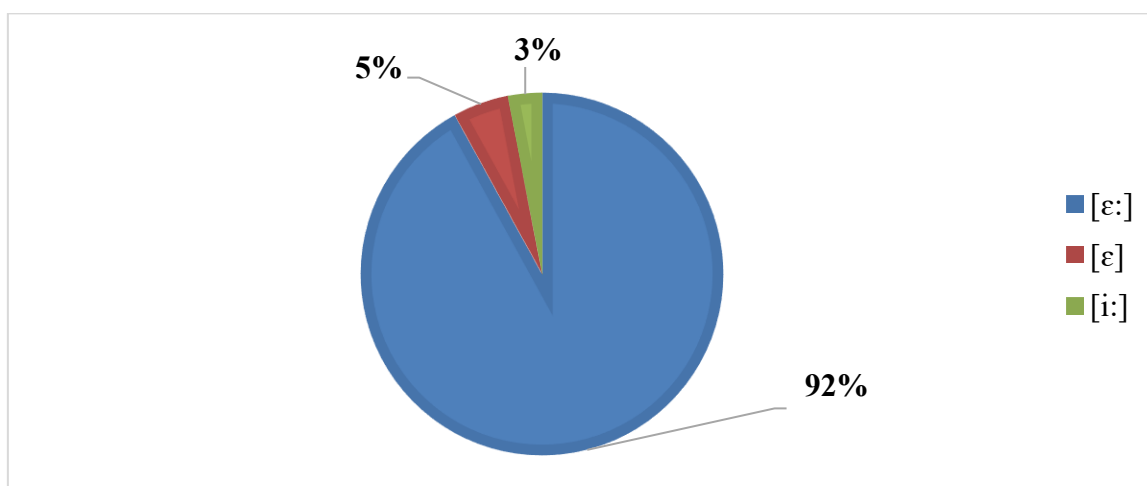
Pak se tu nachází skupina respondentů, kteří vyslovili ve slově *leben* [ɛ], těchto účastníků bylo 5, což je 4,1 % z celkového počtu respondentů a 5 % ze všech respondentů, kteří chybovali ve výslovnosti.

V této části výzkumného šetření se také nacházejí 3 nahrávky, ve kterých je možno slyšet dlouhou samohlásku [i:], což je velká chyba, jelikož v tomto případě došlo ke změně významu slova, ze slova *leben* se stalo slovo *lieben*. Tato chyba poukazuje na žakovu znalost dlouhého zavřeného, napjatého [e:] a na snahu tyto vědomosti aplikovat. Avšak nejspíše nebyl tento jev dostatečně procvičen, a tedy fixován. Tito respondenti tvoří celkově necelé 2,5 % ze všech tázaných a 3 % ze všech respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Graf 13 Celková úspěšnost výslovnosti slova *leben*

Graf 14 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.3.2 Slovo Tee /te:/'

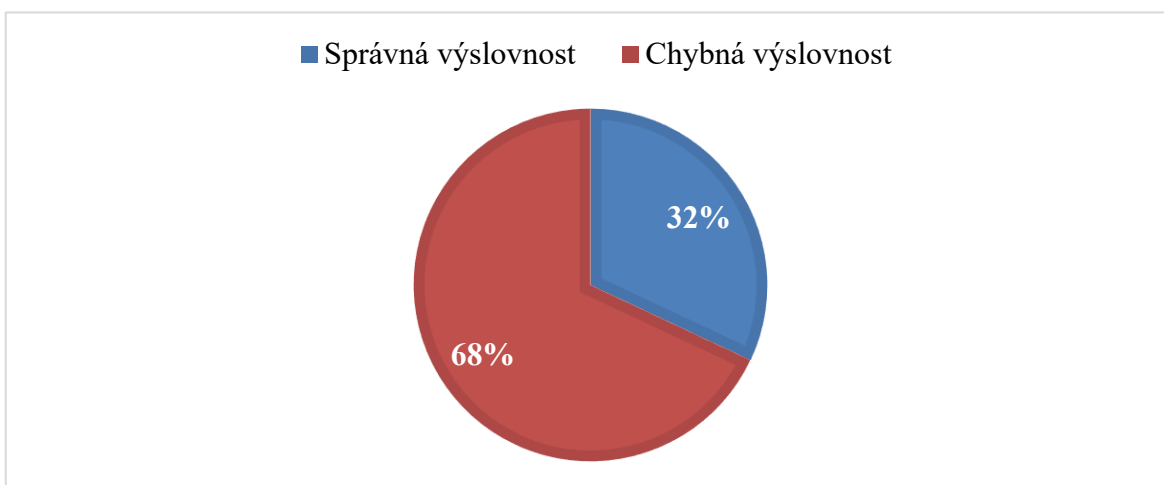
Druhým slovem pro výzkum dlouhého, zavřeného, napjatého [e:] je slovo *Tee*. Oproti předchozímu slovu *leben* nebyly s tímto slovem tak velké problémy, nicméně úspěšnost byla stále nízká. Pouze 39 respondentů, což je 32 %, vyslovilo slovo správně, ostatních 83 respondentů, tudíž 68 %, vyslovilo zkoumaný jev chybně.

Co se chybných odpovědí týká, opět se zde vyskytuje hlavní, nejčastěji opakovaná chyba dlouhého, otevřeného, nenapjatého [ɛ:]. Celkem 64 respondentů udělalo tuto chybu, což je 52,5 % z celkového počtu tázaných a 77,1 % ze všech respondentů, kteří slovo chybně vyslovili.

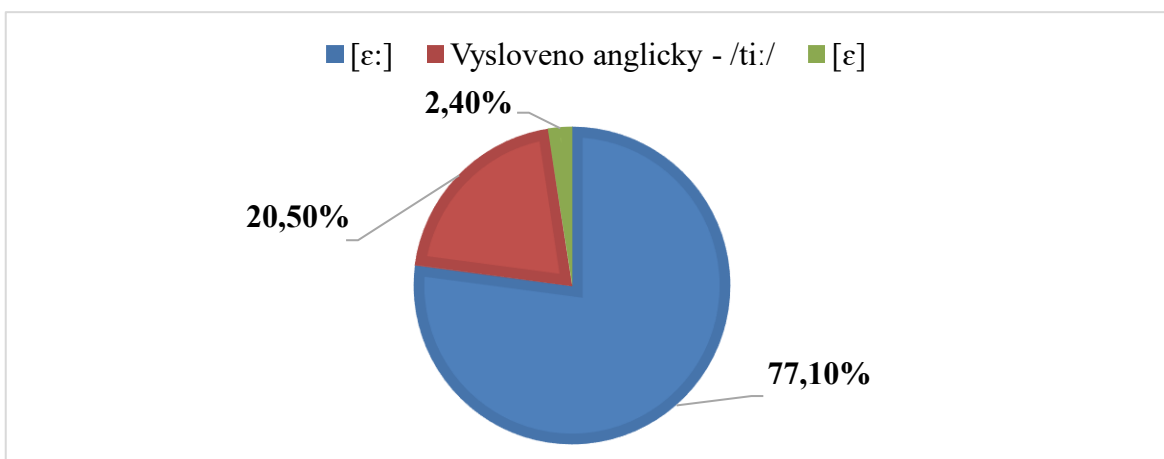
Další zásadní chybou byla dlouhá samohláska [i:]. Celkem 17 respondentů, tedy 13,9 % ze všech tázaných a 20,5 % ze všech tázaných, kteří udělali ve výslovnosti chybu, vyslovilo slovo *Tee* anglicky /ti:/, což znamená, že místo [e:] bylo vysloveno [i:].

Další 2 respondenti vyslovili místo [e:] krátké otevřené [ɛ], nejspíše z důvodu rychlosti tempa čtení daných slov za sebou. Tato skupinka tvoří 1,6 % ze všech respondentů a 2,4 % ze všech respondentů, kteří slovo chybně vyslovili.

Graf 15 Celková úspěšnost výslovnosti slova *Tee*

Graf 16 Skupina respondentů s výslovnostní chybou

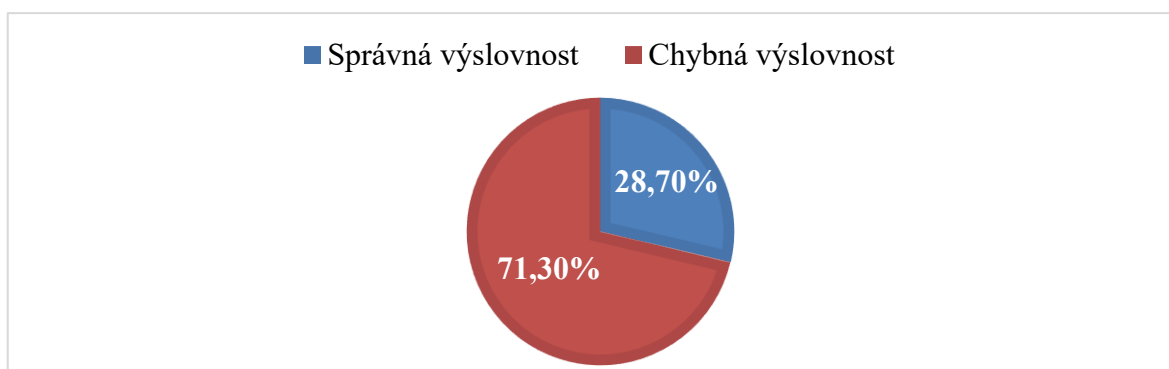
5.3.4 Slovo *sehen* /'ze:ən/

Ani u tohoto slova nelze mluvit o pozitivních výsledcích. Pouze 35 respondentů, 28,7 % z celkového počtu, zvládlo jev [e:] vyslovit správně. Zbylých 87 respondentů, tedy 71,3 % ze všech tázaných, nedokázalo daný jev vyslovit správně.

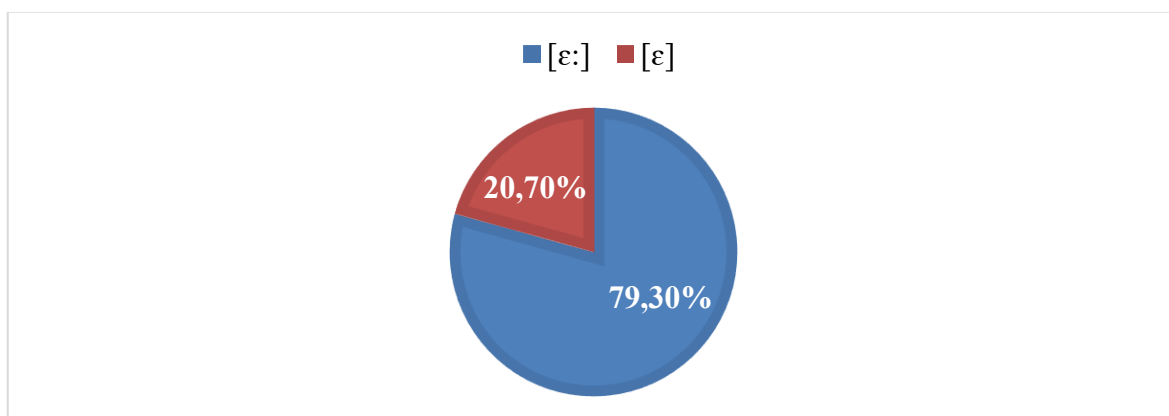
Nejčastější chybou byla opět záměna dlouhého, zavřeného, napjatého [e:] za dlouhé, otevřené, nenapjaté [ɛ:]. Tuto chybu udělalo celkem 69 respondentů, což odpovídá 56,6 % ze všech tázaných a 79,3 % ze všech respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Další chybou, která se u tohoto slova vyskytovala poměrně často, byla výslovnost krátkého, otevřeného [ɛ]. Celkem 18 žáků vyslovilo místo [e:] samohlásku [ɛ]. Tato skupina tedy tvoří 14,8 % z celkového množství nahrávek a 20,7 % z celkového počtu respondentů, kteří ve výslovnosti chybovali.

Graf 17 Celková úspěšnost výslovnosti slova *sehen*

Graf 18 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.4 Problematický jev o:

Další skupina o 3 slovech *holen*, *wohnen*, *Boden* zkoumá jev dlouhého, zavřeného, napjatého [o:]. I tento jev se zdál být problémem pro české žáky. Slova *holen* /'ho:lən/ a *Boden* /'bo:dŋ/ byla vybrána z výslovnostního slovníku *Duden*. Cílem bylo vybrat slova významově známá a často používaná, ale výslovnostně náročnější. Sloveso *wohnen* bylo zvoleno vzhledem k odlišným grafémům *oh* oproti předchozím dvěma slovům a zároveň z důvodu záměny významu v případě chybné výslovnosti. V 1. osobě jednotného čísla *ich wohne* /'vo:nə/ je možné při použití krátkého otevřeného *o* vyslovit slovo *Wonne* /'vɔnə/.

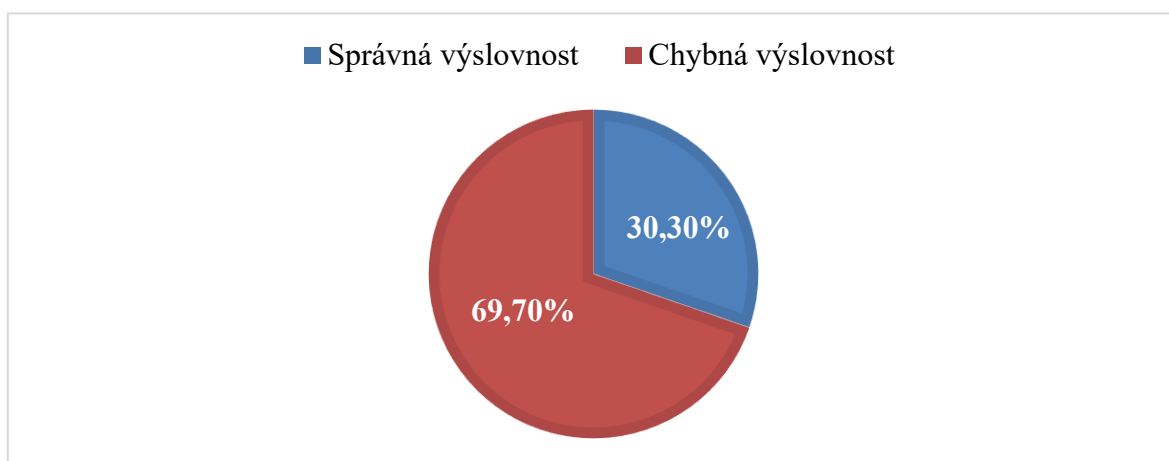
5.4.1 Slovo *holen* /'ho:lən/

Podle nasbíraných dat je toto slovo nejvíce problematické z celé skupiny, jelikož pouze 37 respondentů, 30,3 % z celkového množství tázaných, vyslovilo zkoumaný jev správně. Zbýlých 85 respondentů, 69,7 % z celkového počtu tázaných, udělalo ve výslovnosti zkoumaného jevu chybu.

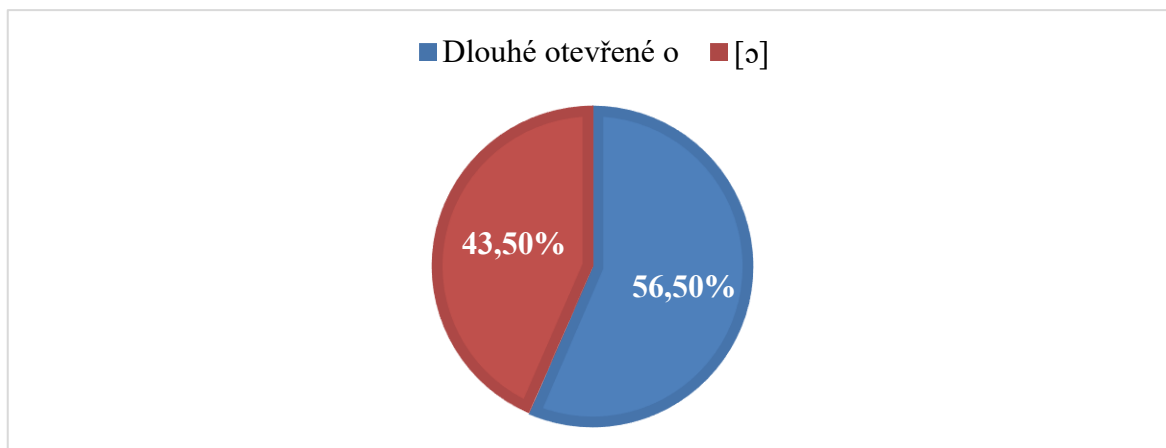
Nejčastější chybou byla záměna dlouhého, zavřeného, napjatého [o:] za dlouhé, otevřené *o*. Celkem 48 respondentů provedlo tuto chybu, což vychází na 39,3 % z celkového množství tázaných a 56,5 % ze všech tázaných, kteří vyslovili zkoumaný jev chybně.

Další poměrně velká část účastníků vyslovila krátké [ɔ] místo [o:]. Těchto účastníků bylo dohromady 37 a tvoří tak 30,3 % ze všech tázaných a 43,5 % ze všech respondentů, kteří zkoumaný jev vyslovili chybně.

Graf 19 Celková úspěšnost výslovnosti slova *holen*

Graf 20 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.4.2 Slovo *wohnen* /'vo:nən/

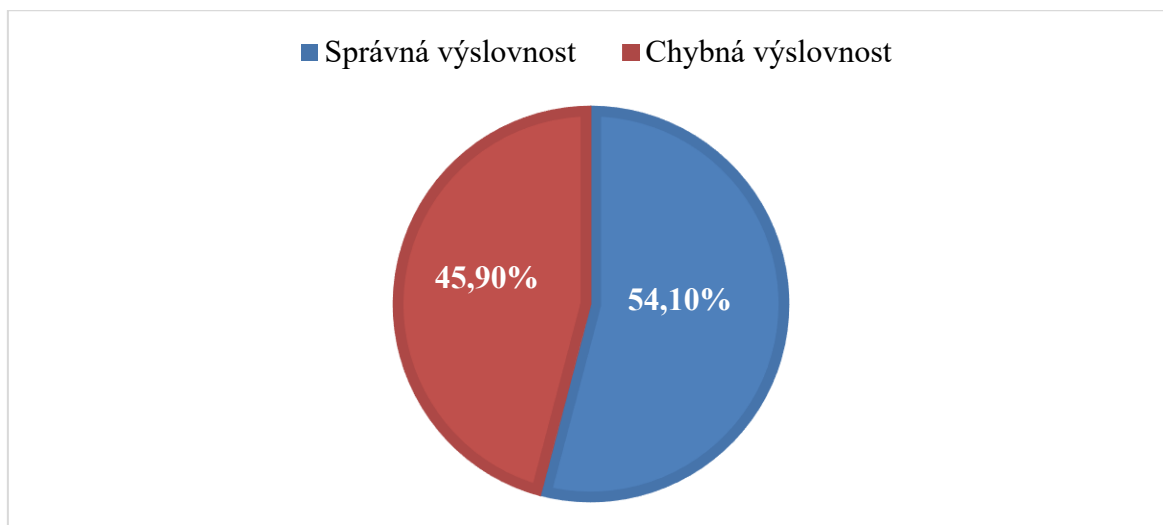
Při vyslovování slova *wohnen* byli respondenti úspěšnější než u předchozího slova. Celkem 66 respondentů nemělo s výslovností zkoumaného jevu problém a vyslovil jej správně, což odpovídá 54,1 % ze všech tázaných. Zbýlých 56 respondentů, 45,9 % z celkového počtu, udělalo ve výslovnosti chybu.

Nejčastější chybou je i u slovesa *wohnen* záměna dlouhého, zavřeného, napjatého [o:] za dlouhé, otevřené o. Tuto chybu udělalo celkem 35 respondentů, což odpovídá 29,5 % ze všech tázaných a 64,3 % ze všech respondentů, kteří zkoumaný jev nevyslovili správně.

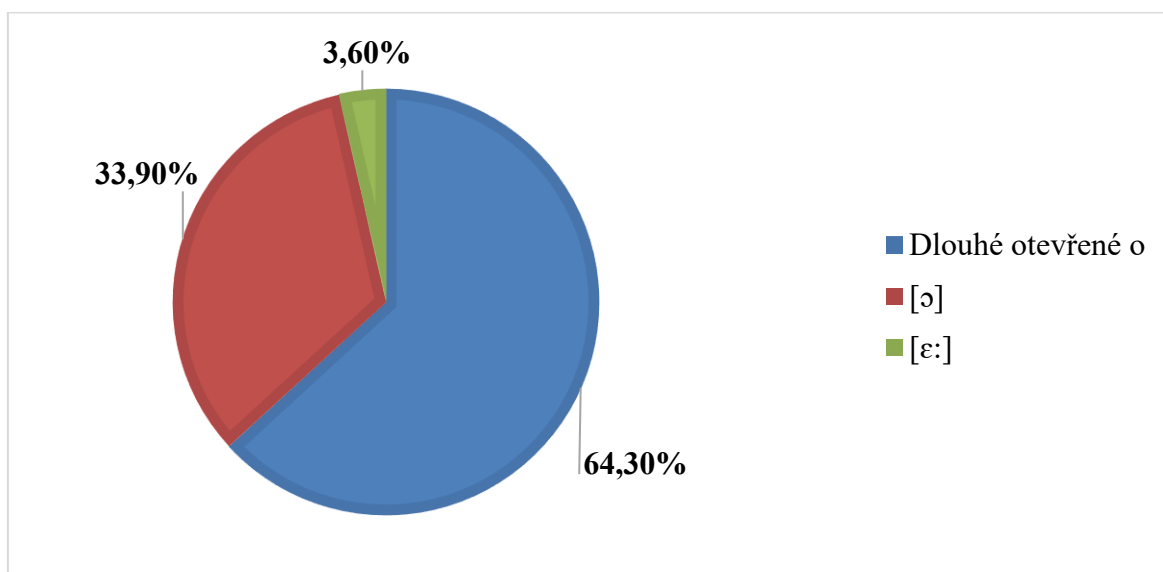
Další skupina účastníků vyslovila krátké [ɔ] místo [o:]. Celkem tuto skupinu tvořilo 19 žáků, tedy vyjádřeno procentuálně 15,6 % z celkového množství respondentů a 33,9 % z celkového množství tázaných, kteří zkoumaný jev vyslovili nesprávně.

Zásadní chybu udělali 2 respondenti, kteří vyslovili místo [o:] dlouhé, otevřené, nenapjaté [ɛ:]. Tito respondenti tvoří 1,6 % z celkového počtu respondentů a 3,6 % z celkového počtu tázaných, kteří udělali ve výslovnosti zkoumaného jevu chybu.

Graf 21 Celková úspěšnost výslovnosti slova *wohnen*

Graf 22 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

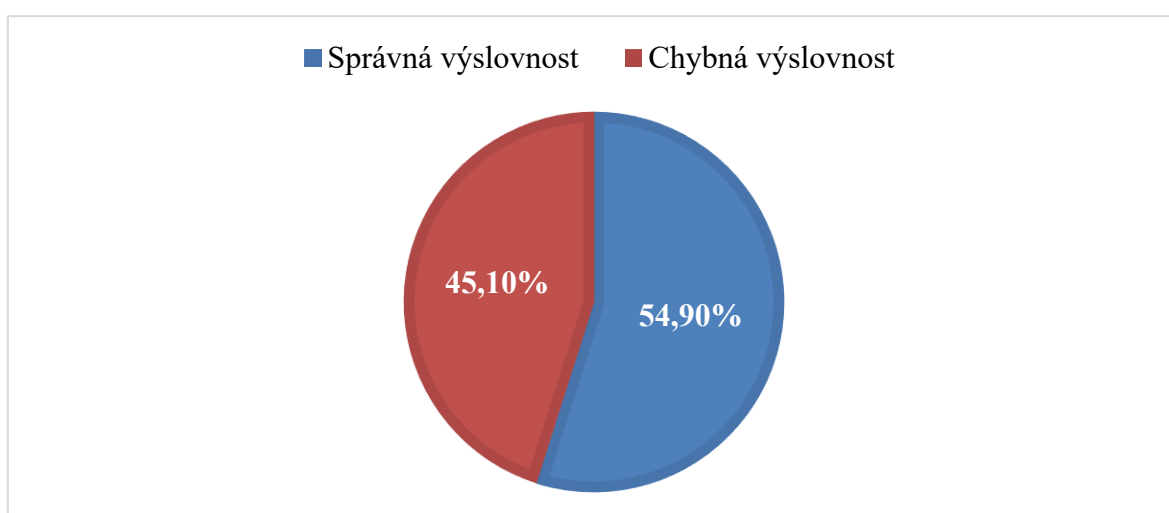
5.4.3 Slovo *Boden* /'bo:dn̩/

Posledním slovem, na kterém je zkoumán jev dlouhého, zavřeného, napjatého [o:], je *Boden*. U tohoto slova byli žáci ze všech třech slov nejméně úspěšní, protože 67 respondentů, tudíž 54,9 % z celkového množství respondentů, zvládlo vyslovit zkoumaný jev bezchybně. Zbýlých 55 respondentů, tedy 45,1 % z celkové množství nahrávek, mělo s výslovností zkoumaného jevu problém.

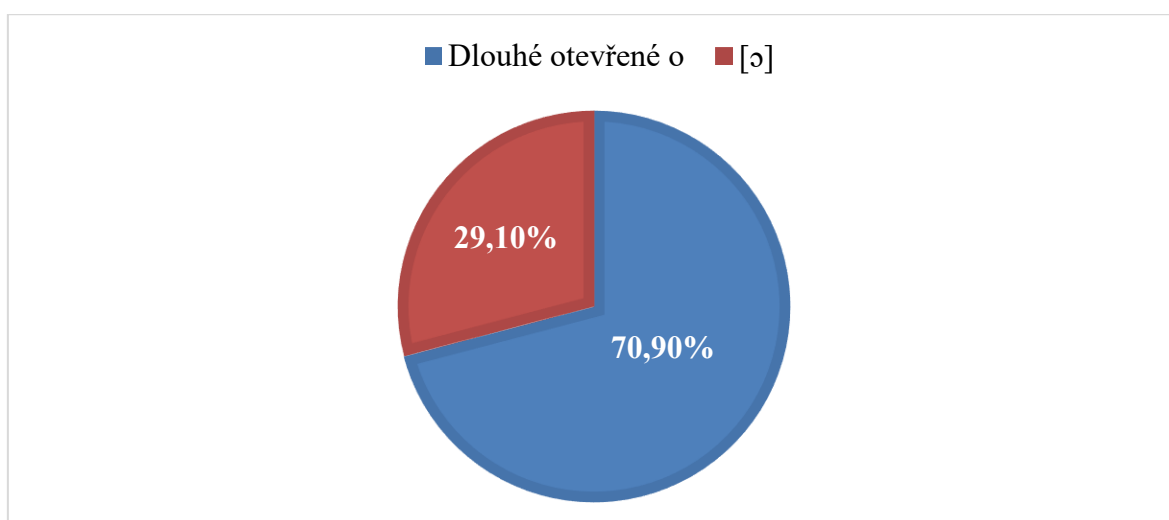
Nejpočetnější skupinou účastníků byla opět ta, která zaměnila dlouhé, zavřené, napjaté [o:] za dlouhé, otevřené o. Tuto chybu tentokrát udělalo 39 respondentů, což je 32 % z celkového množství žáků a 70,9 % ze všech tázaných respondentů, kteří udělali ve výslovnosti daného jevu chybu.

Druhá skupina respondentů zaměnila [o:] za krátké [ɔ], čímž vznikla výslovnostní chyba. Těchto respondentů bylo celkem 16 a tvořili 13,1 % celkového počtu respondentů a 29,1 % všech respondentů, kteří udělali při výslovnosti zkoumaného jevu chybu.

Graf 23 Celková úspěšnost výslovnosti slova *Boden*

Graf 24 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb

5.5 Problematický jev: slovní přízvuk

Poslední skupinu výzkumného šetření tvoří 4 slova *lesbar*, *motivieren*, *Biologie* a *Schwimmhalle*, u kterých se ve výslovnosti žáků zkoumaly znalosti slovního přízvuku. Přídavné jméno *lesbar* /'le:sba:v/ bylo do výzkumného šetření vybráno, protože se v něm nachází sufix *bar*, který nese přízvuk, tudíž se přízvuk nachází na první slabice. Slovo *motieveren* /moti'vi:rən/ bylo zvoleno vzhledem k příponě *ieren*, která nese přízvuk na předposlední slabice. Z cizích slov bylo vybráno slovo *Biologie* /biolo'gi:/. Cizí slova většinou nesou přízvuk na poslední slabice a ani u sufixu *ie* tomu není výjimkou. Poslední slovo *Schwimmhalle* /'ʃvɪmhalə/ bylo vybráno ze skupiny slov složených ze dvou prvků, kde první slovo, tzv. určující, nese přízvuk.

5.5.1 Slovo *lesbar* /'le:sba:v/

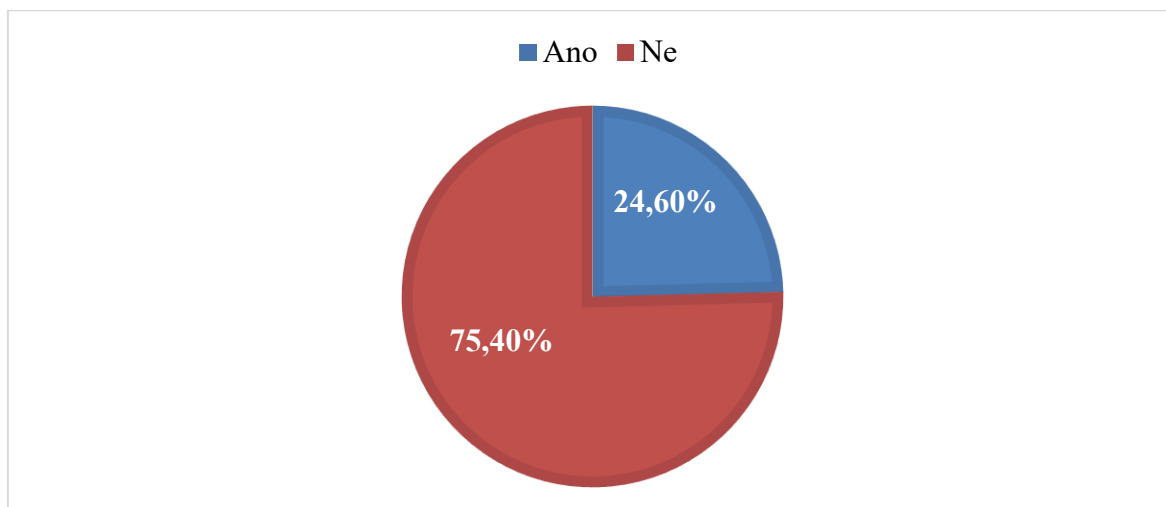
Slovo *lesbar* způsobilo respondentům největší potíže. Celkem 30 žáků, tedy 24,6 % ze všech tázaných účastníků, zvládlo slovo správně vyslovit s přízvukem na první slabice a s použitím silného a důrazného přízvuku. Zbýlých 92 respondentů, 75,4 % z celkového počtu tázaných, mělo různé problémy v oblasti přízvuku daného slova.

Velká část respondentů neprokázala dostatečnou znalost správného použití slovního přízvuku a vložila jej až na druhou slabiku. V této skupině bylo 53 respondentů, což je 43,4 % z celkového počtu respondentů a 57,6 % z celkového počtu tázaných, kteří v použití slovního přízvuku chybovali.

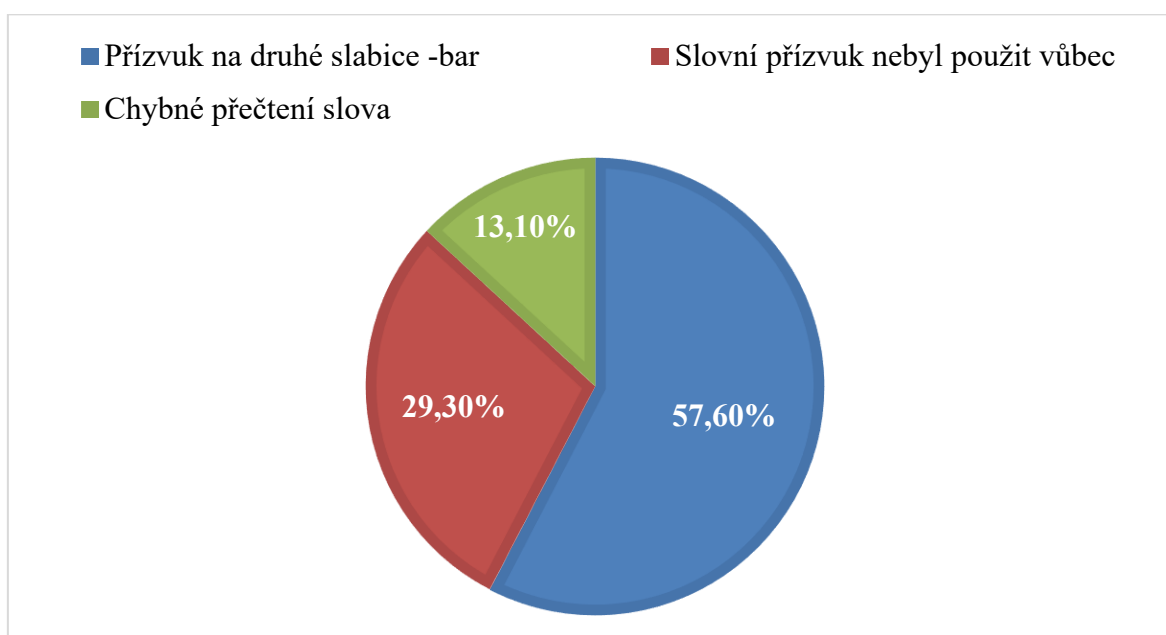
Další skupinu tvořilo 27 žáků, kteří neprokázali znalost slovního přízvuku vůbec a slovo přečetli bez jakéhokoliv důrazu na přízvukovou slabiku. Percentuálně tato skupina tvoří 22,1 % z celkového množství nahrávek a 29,3 % z celkového počtu respondentů, kteří v použití slovního přízvuku udělali chybu.

12 respondentů přečetlo slovo *lesbar* celkově špatně či při čtení udělali uprostřed slova pauzu, a tím pádem nevěložili přízvuk na první slabiku anebo se vyskytl jiný problém, kvůli kterému nebyl správně použit přízvuk na první slabice, například záměna nebo přidání hlásek, což změnilo finální výslovnostní podobu slova. Celkově tato skupina tvoří 9,8 % z celkového počtu tázaných a 13 % z celkového počtu respondentů, kteří nesprávně použili slovní přízvuk.

Graf 25 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova *lesbar*

Graf 26 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb

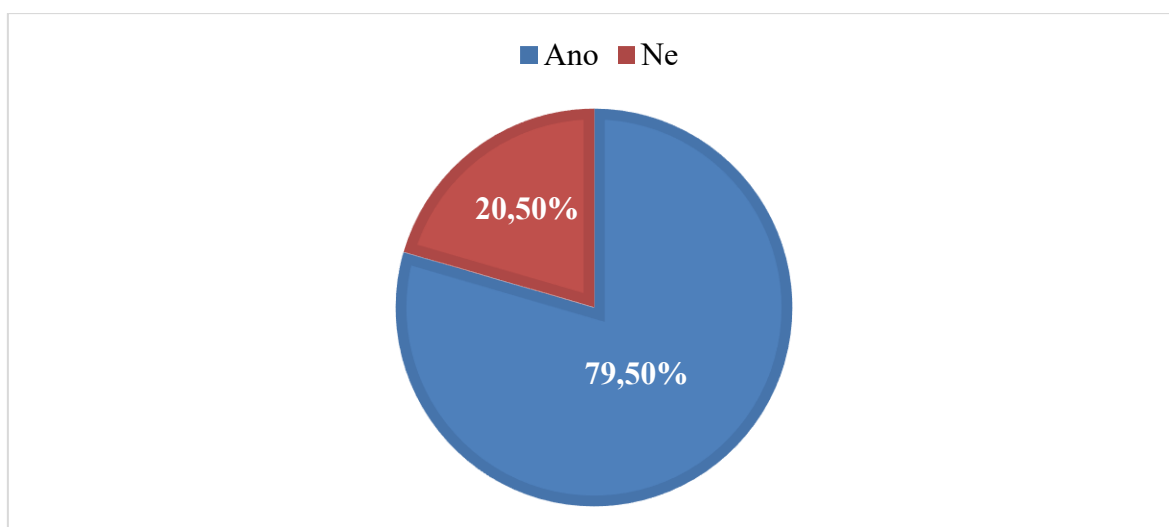
5.5.2 Slovo *motivieren* /moti'vi:rən/

Podle nasbíraných dat bylo toto slovo pro respondenty tím nejjednodušším z celého výzkumného šetření. Celkem 97 respondentů, tedy 79,5 % z celkového počtu tázaných, prokázalo znalost použití slovního přízvuku a zvládlo důrazně přízvuk vložit na předposlední slabiku. Zbýlých 25 respondentů, 20,5 % z celkového počtu tázaných, dostatečnou znalost použití slovního přízvuku neprokázalo a mělo značné problémy při výslovnosti.

Celkem 15 žáků nezvládlo použít pravidla pro správný slovní přízvuk a při čtení nezdůraznili ani jednu slabiku ve slově, proto se řadí do skupiny žáků, kteří vůbec slovní přízvuk nepoužili. Procentuálně tato skupina tvoří 12,3 % z celkového počtu tázaných a 60 % z celkového počtu respondentů, kteří nezvládli správně slovní přízvuk použít.

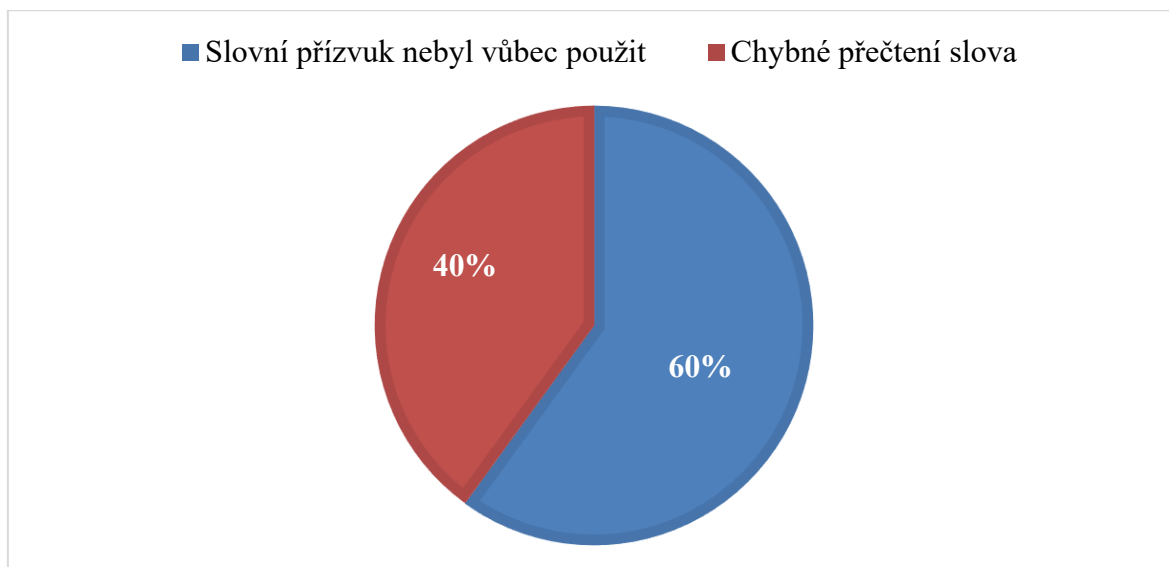
Dalších 10 respondentů, 8,2 % z celkového počtu žáků a 40 % z celkového počtu žáků, nedokázalo slovní přízvuk správně použít, nezvládlo slovo *motivieren* správně vyslovit, tudíž nebyl správně použit ani slovní přízvuk.

Graf 27 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova *motivieren*

Graf 28 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb

5.5.3 Slovo *Biologie* /biolo'gi:/

Na základě nasbíraných dat lze říct, že ani toto slovo nedělalo respondentům velký problém s ohledem na slovní přízvuk. Celkem 86 respondentů, 70,5 % ze všech tázaných, zvládlo správně použít pravidla pro slovní přízvuk, v tomto případě na poslední slabice. Zbýlých 36 respondentů, 29,5 % z celkového počtu respondentů, se potýkalo s problémy při použití slovního přízvuku.

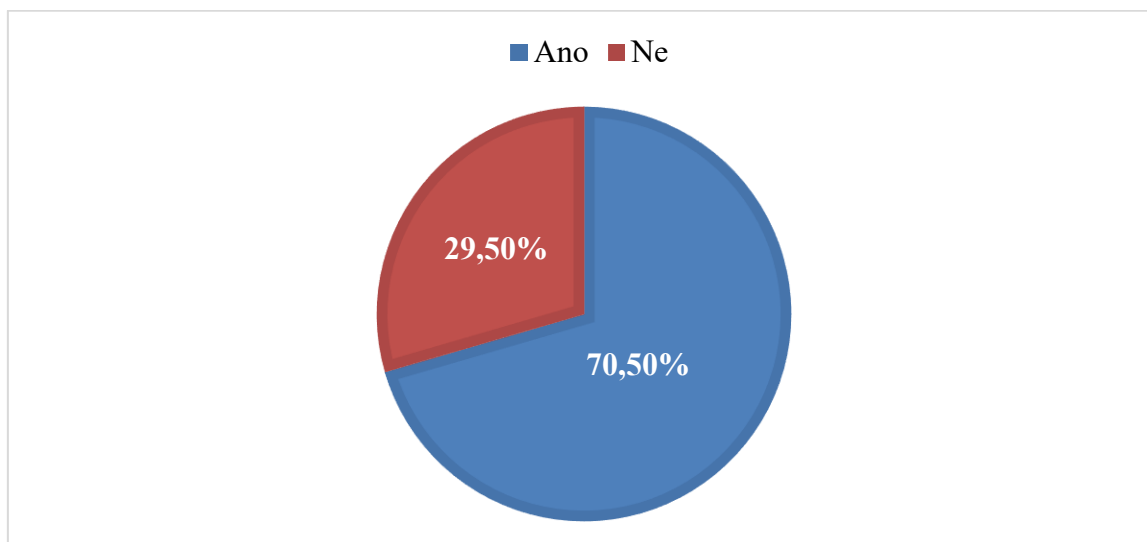
Během výzkumného šetření bylo zanalyzováno 20 žáků, kteří neuměli slovo správně vyslovit, tudíž ani nemohli použít správná pravidla pro slovní přízvuk. Tato skupina tvoří 16,4 % z celkového počtu respondentů a 55,6 % z celkového počtu respondentů, kteří se potýkali s problémy ohledně slovního přízvuku.

Opět se tu nachází skupina respondentů, která vůbec neprokázala znalost použití slovního přízvuku a nezdůraznila ani jednu slabiku. Tentokrát je to 14 respondentů, což odpovídá 11,5 % z celkového množství tázaných a 38,9 % z celkového množství respondentů, kteří se potýkali s problémy ohledně slovního přízvuku.

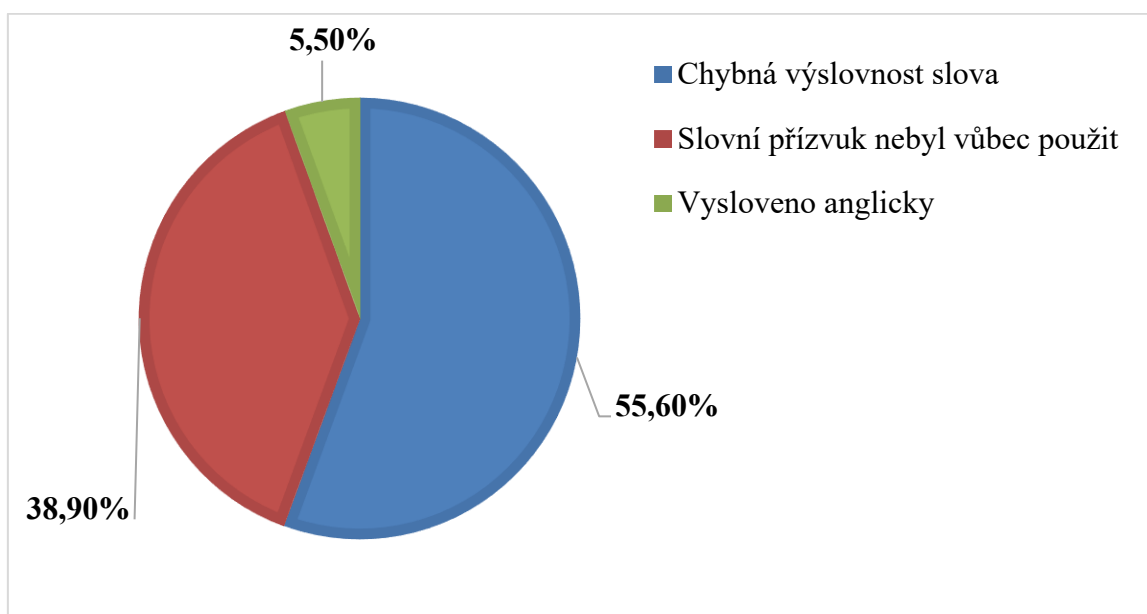
Další 2 respondenti, tedy 1,6 % ze všech tázaných a 5,5 % z celkového množství respondentů, se potýkali s problémy ohledně slovního přízvuku, vyslovili slovo *Biologie* anglicky, tudíž výslovnost zněla /bai'vlədʒi:/ místo /biolo'gi:/. Proto je zcela jisté, že nemohl

být použit správný slovní přízvuk, jelikož koncová slabika se v obou jazycích výslovnostně velmi liší a zároveň je klíčová pro slovní přízvuk v tomto výzkumném šetření.

Graf 29 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova *Biologie*

Graf 30 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb

5.5.4 Slovo *Schwimhalle* /'ʃvɪmhale/

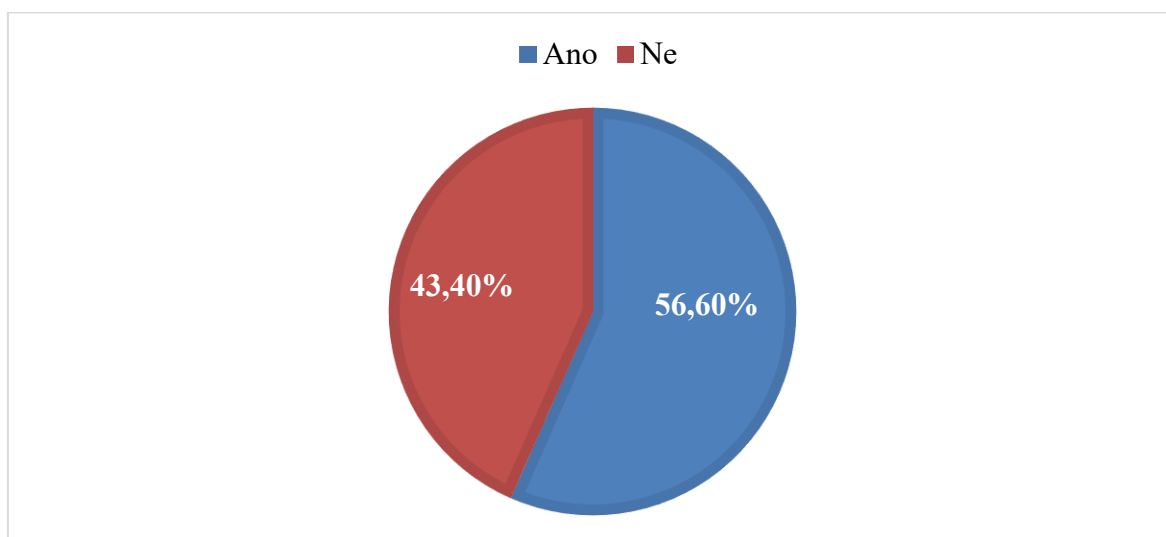
Toto slovo mělo ze všech 4 slov nejnižší úspěšnost a dělalo respondentům největší obtíže. Správné použití slovního přízvuku u složených slov ze dvou prvků prokázalo 69 žáků, což odpovídá 56,6 % z celkového počtu respondentů. Zbýlých 53 žáků, 43,4 % z celkového počtu respondentů, nezvládlo prokázat dostatečnou znalost použití slovního přízvuku a mělo značné problémy při výslovnosti.

Celkem 19 respondentů nedokázalo slovo *Schwimhalle* správně vyslovit. Častým problémem byla pauza uprostřed slova či přidání *en* k části slova *schwimm*, tudíž byl i ve všech těchto případech použit slovní přízvuk nesprávně. Procentuálně tvoří tato skupina 15,6 % z celkového počtu tázaných a 35,8 % z celkového počtu respondentů, kteří se potýkali s problémy ohledně slovního přízvuku.

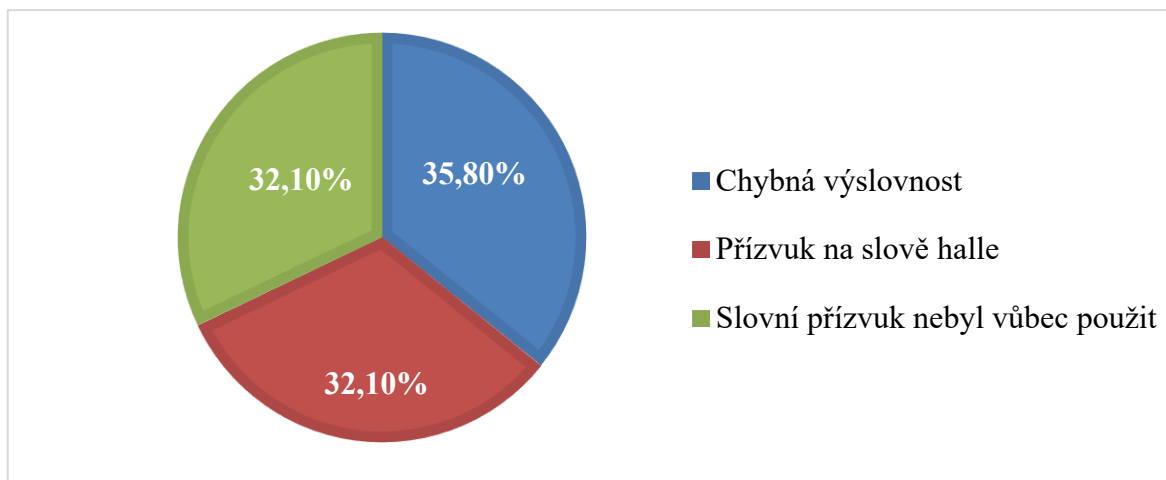
Dalších 17 respondentů prokázalo, že mají ponětí o použití slovního přízvuku, ale bohužel ne natolik, aby zvládli na základě pravidel určit slovní přízvuk na správnou slabiku. Všech 17 respondentů, tedy 13,9 % z celkového počtu tázaných a 32,1 % z celkového počtu respondentů, kteří měli se slovním přízvukem potíže, použilo přízvuk až na druhou část složeného slova, přesněji na slovo *halle*.

Posledních 17 respondentů, tedy 13,9 % z celkového počtu tázaných a 32,1 % z celkového počtu respondentů, prokázalo nulovou znalost použití slovního přízvuku, jelikož ve slově *Schwimhalle* nezdůraznili žádnou slabiku.

Graf 31 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova *Schwimhalle*

Graf 32 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb

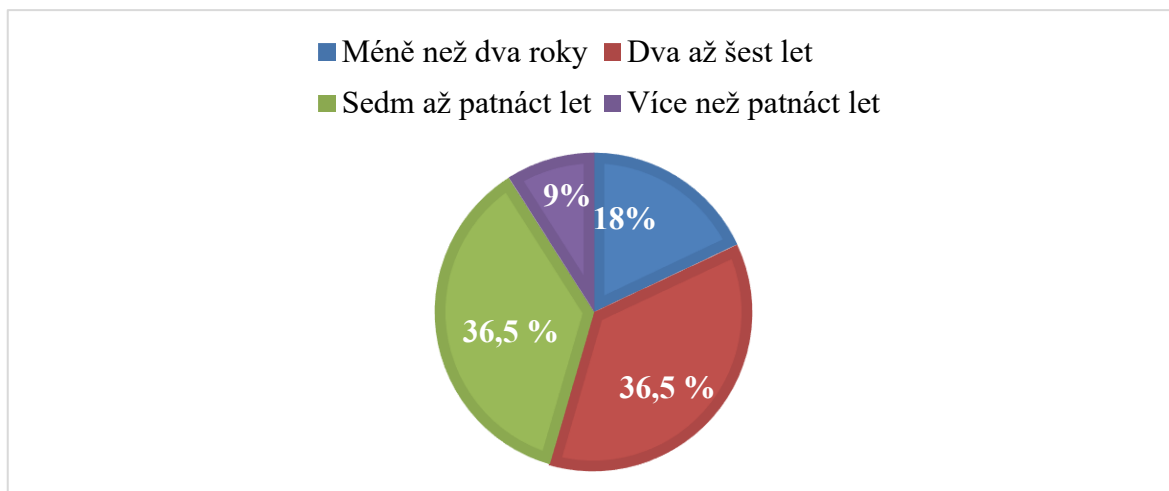

5.6 Výzkumné šetření: dotazník

Po získání dat formou audionahrávek byl každému vyučujícímu zúčastněných respondentů poslán anonymní doplňkový dotazník, který zkoumal zásadní proměnné, které by se mohly podílet na kvalitě výslovnostních dovedností u respondentů. V dotazníku se nacházelo celkem 8 otázek a byl zaslán 20 vyučujícím, z čehož pouhých 11 z nich na dotazník odpovědělo.

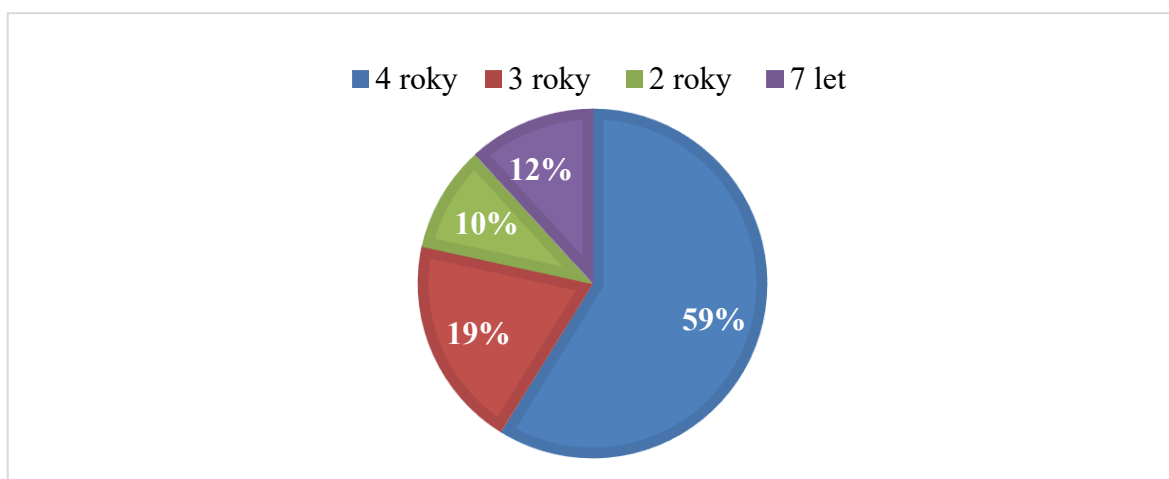
První otázkou bylo, jak dlouhou mají respondenti praxi s výukou německého jazyka. Dva respondenti z celkového počtu uvedli, že mají praxi méně než dva roky. Další 4 respondenti uvedli, že mají praxi dva až šest let. Stejně tak velkou skupinu tvořili vyučující, kteří mají praxi s výukou německého jazyka sedm až patnáct let. Podle nasbíraných dat se zde vyskytl jeden respondent, který má více než patnáct let praxe s výukou německého jazyka.

Graf 33 Jak dlouhou máte praxi s výukou německého jazyka?

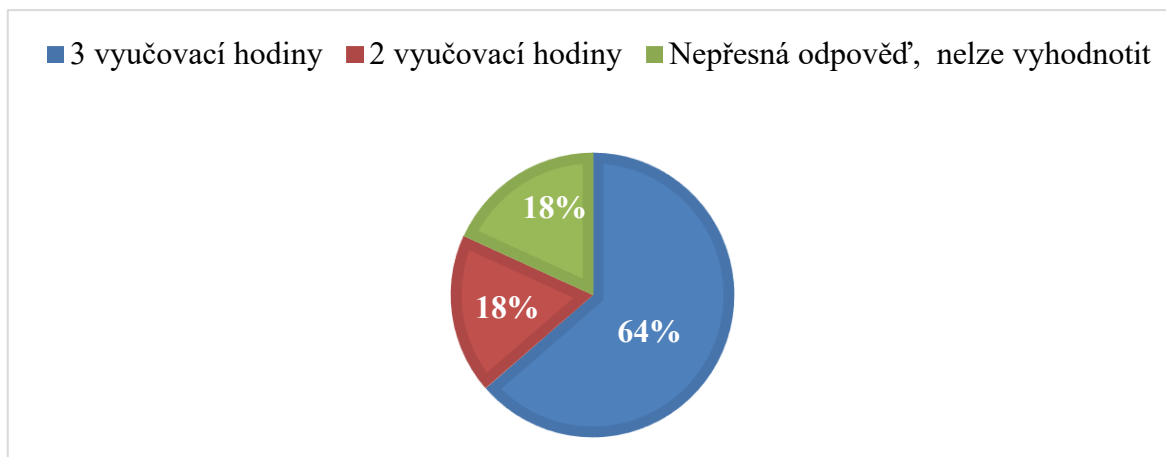
Další otázka směřovala na celkový počet let, kdy se žáci na dané škole jazyk učili. Byli zde dva respondenti vyučující na osmiletém gymnáziu, kteří uvedli 7 let. Dalších 6 respondentů uvedlo, že se žáci v době získaných nahrávek učili německý jazyk na dané škole 4 roky. Dva další respondenti uvedli, že výuka němčiny v době výzkumného šetření na dané škole činila 3 roky. Jeden vyučující uvedl, že se žáci učili němčinu na dané škole pouze 2 roky.

Graf 34 Kolik let se žáci na Vaší škole učili německý jazyk?

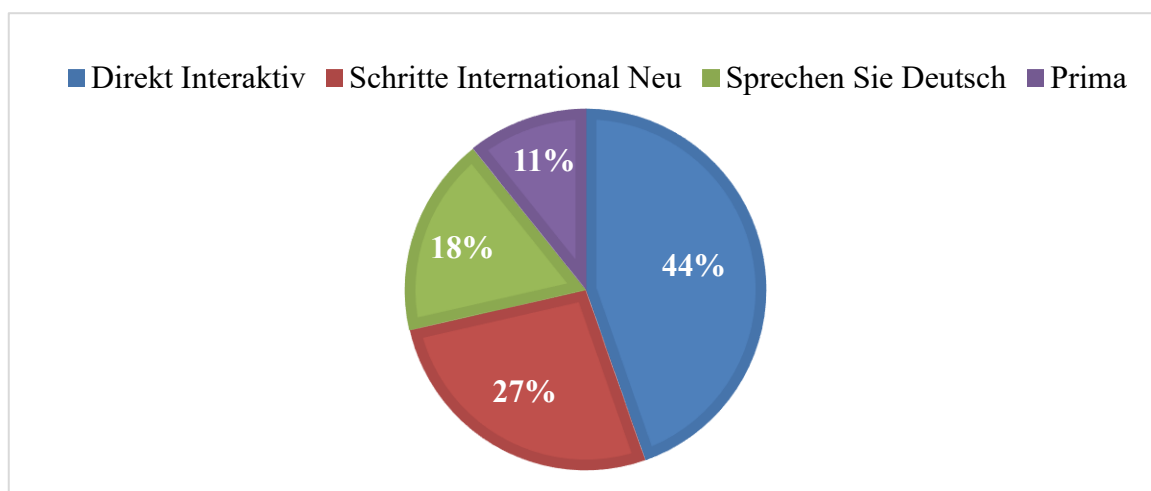
Hodinová dotace výuky německého jazyka za týden byla další otázkou v dotazníku. Celkem 7 respondentů uvedlo, že jejich žáci měli v době výzkumu 3 vyučovací hodiny němčiny týdně. Další dva respondenti uvedli, že žáci měli dvouhodinovou dotaci výuky němčiny týdně. Objevily se zde dva dotazníky s nepřesnou až nesmyslnou odpovědí na tuto otázku, a proto není možné tato získaná data použít.

Graf 35 Jakou hodinovou dotací má výuka německého jazyka v maturitním ročníku?

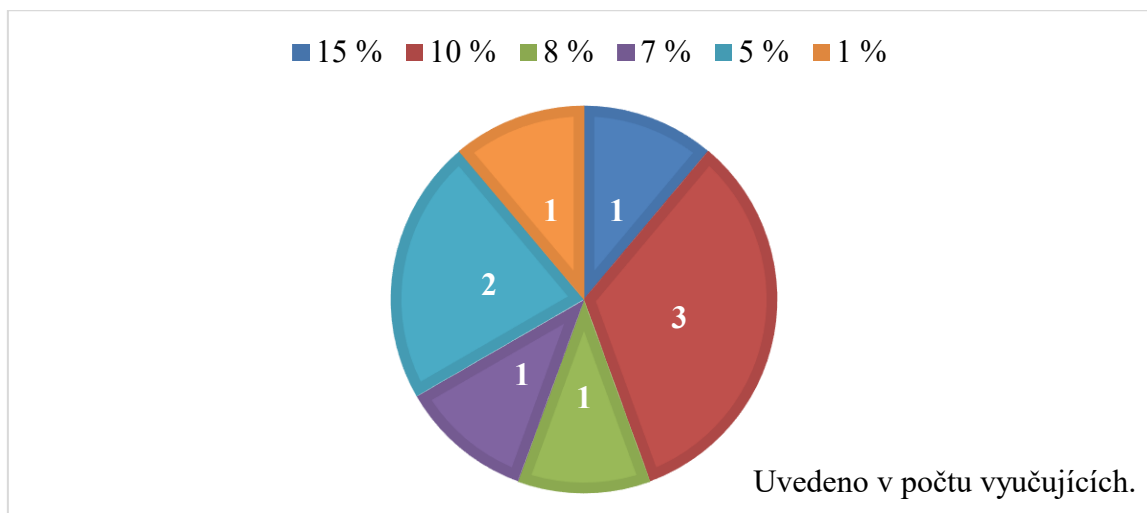
Součástí dotazníku byla i otázka ohledně učebního materiálu, který byl v době výzkumného šetření v daných třídách používán. Podle získaných dat celkem 5 respondentů uvedlo, že v době výzkumu používali jako hlavní učební materiál učebnice *Direkt Interaktiv*, 3 respondenti uvedli učebnice *Schritte International Neu*, další 2 respondenti označili za hlavní učební materiál knihu *Sprechen Sie Deutsch* a jeden respondent uvedl učebnici *Prima*.

Graf 36 Jak se jmenuje učebnice, kterou primárně využíváte?

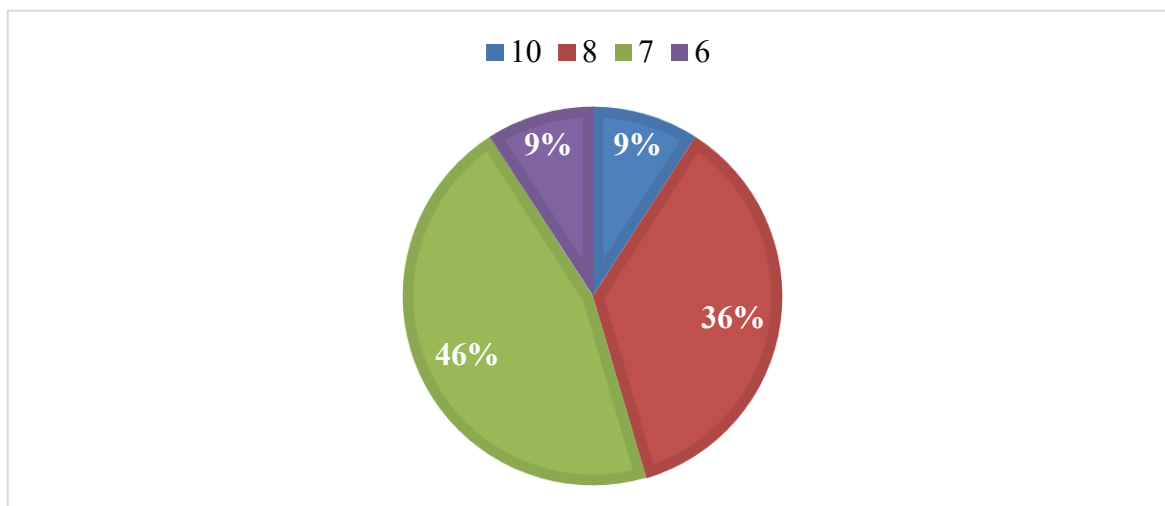
Velmi rozdílné byly odpovědi na otázku kolik % výuky německého jazyka je věnováno výslovnosti. Nejvyšším číslem bylo 20 % z výuky a nejmenším bylo pouhé 1 % z výuky. Veškeré odpovědi je možné se dozvědět podrobně na následujícím grafu.

Graf 37 Kolik % výuky za týden zabírá zhruba trénink výslovnosti?

Další zajímavým úkolem v dotazníku bylo subjektivně ohodnotit svou vlastní výslovnost na škále od 1 (špatná) do 10 (výborná). Pouze 1 respondent se ohodnotil číslem 10, celkem 4 respondenti se ohodnotili číslem 8, poté zde bylo 5 respondentů, kteří se ohodnotili číslem 7, a byl zde i 1 respondent, který svou výslovnost hodnotil číslem 6.

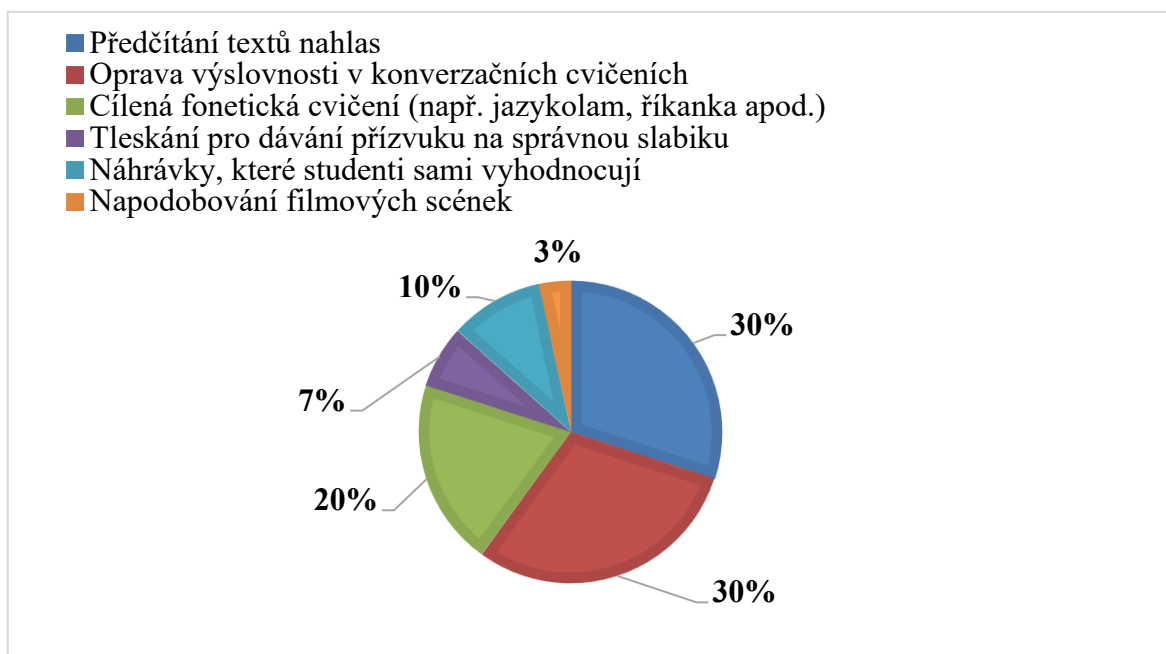
Graf 38 Jak byste ohodnotili vlastní výslovnost němčiny na škále od 1 do 10? (1 = špatná, 10 = výborná)

Poslední dvě otázky se týkaly přímo výuky výslovnosti během hodin němčiny. Celkem 9 respondentů využívá k nácvičce výslovnosti techniky předčítání textů nahlas. Stejně množství respondentů také používá techniku opravy výslovnosti v konverzačních cvičeních.

Celkem 6 respondentů prokládá své hodiny německého jazyka cílenými fonetickými cvičeními, například jazykolamy, říkankami a podobně. Celkem 2 respondenti používají během hodin techniku tleskání pro udávání přízvuku na správnou slabiku a 3 respondenti požadují po svých žácích nahrávky, které se žáci poté snaží sami vyhodnocovat. Jeden respondent uvedl také aktivitu napodobování filmových scének jako způsob výuky výslovnosti.

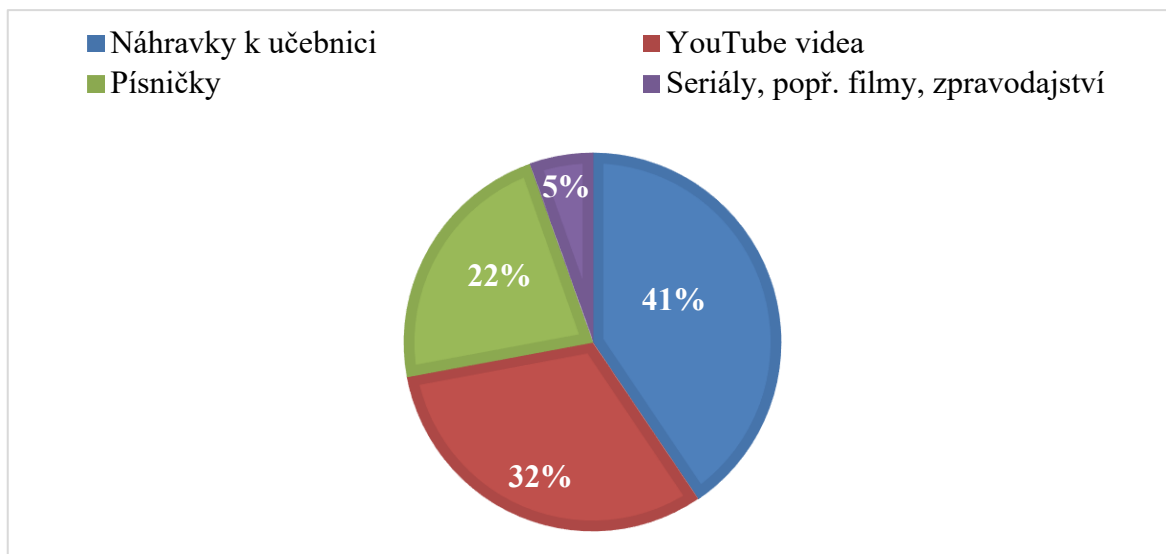
Graf 39 Jak probíhá výuka výslovnosti ve Vašich hodinách?

Celkem 9 respondentů uvedlo, že používají během výuky audionahrávky k učebnicím. Dalších 7 respondentů uvedlo, že používají YouTube videa jako zdroj k nácvičce výslovnosti. Celkem 5 vyučujících uvedlo poslech písniček a 1 respondent zmínil seriály, filmy či zpravodajství.

Graf 40 S jakými nahrávkami pracujete v hodinách?

Data získaná v tomto dotazníku sloužila pouze jako případná pomůcka k pochopení některých proměnných ve výzkumném šetření, jako například strávený čas výukou fonetiky během vyučovacích hodin. Jelikož všechna nasbíraná data byla anonymní, nelze dotazník brát jako hlavní a jediné vysvětlení případných nedokonalostí u respondentů, kteří poskytli audionahrávku pro výzkumné šetření. Velmi zajímavé je, že i přes velmi malé celkové množství správně vyslovených problematických jevů ve zkoumaných slovech, je možné na odpovědích z dotazníků pozorovat pestré spektrum aktivit na aktivizaci správné výslovnosti.

5.7 Výsledky výzkumného šetření

Obecně nejméně problémovým jevem byl jednoznačně slovní přízvuk. Úspěšnost u slov *motieveren*, *Biologie* a *Schwimmhalle* překračovala 50 %, pouze slovo *lesbar* dělalo respondentům velký problém, a proto jej zvládlo vyslovit správně jen 24,6 % z nich. Nejúspěšnějším slovem, u kterého byl zkoumán slovní přízvuk, bylo sloveso *motivieren* s úspěšností 79,5 %. Celkem 17 respondentů, což je 13,9 % z celkového počtu tázaných, dokázalo bezchybně použít pravidla slovního přízvuku u všech 4 slov.

Naopak nejvíce problémovým jevem bylo dlouhé, zavřené, napjaté [e:]. Největší úspěšnost mělo slovo *Tee* s pouhými 32 % ze všech tázaných. Největší problémy dělalo slovo *leben*, jelikož pouhých 18 % respondentů zvládlo jev dlouhého, zavřeného, napjatého [e:] v tomto

slově bezchybně vyslovit. Zajímavé je, že i tato nejvíce problematická slova dokázalo 17 žáků, tedy 13,9 %, vyslovit bezchybně.

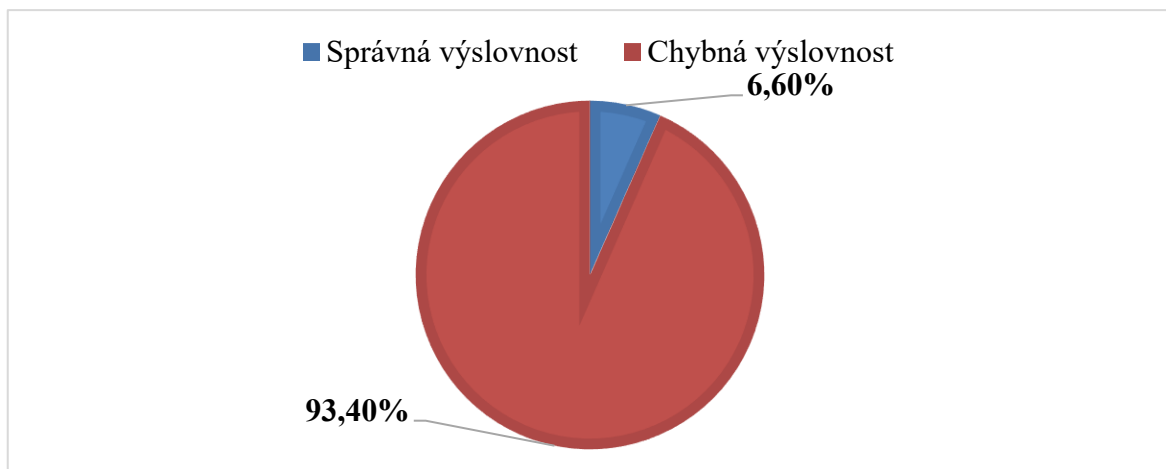
U zkoumaného jevu *ü* lze pozorovat největší úspěšnost u slova *müde*. Celkem 36 % respondentů nemělo potíže s jeho výslovností. Naopak slovo *glücklich* bylo velmi problémové a pouhých 23 % ze všech tázaných dokázalo slovo správně vyslovit. Velmi zajímavé je, že oproti výše zmíněným jevům celkem 26 respondentů, což je 21,3 % z celkového počtu, vyslovilo všechna slova zkoumající jev *ü* bezchybně.

Na základě získaných dat je možné konstatovat, že jev *ö* byl pro žáky méně náročný v porovnání s jevem *ü*. Největší úspěšnost mělo slovo *können* se 40 % správných odpovědí. Naopak největší problémy dělalo slovo *Böhmen* s úspěšností 31,1 %. I přes nevelice příznivé výsledky výslovnosti u jednotlivých slov, provedlo bezchybnou výslovnost všech tří slov 32 respondentů, což odpovídá 26,2 % z celkového počtu všech respondentů.

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že u dlouhého, zavřeného, napjatého *[o:]* bylo neúspěšnější slovo *Boden* s úspěšností 54,9 % a naopak největší problém dělalo slovo *holen*, u kterého úspěšnost klesla na 30,3 % z celkového počtu respondentů. Celkem 35 respondentů, což odpovídá 28,7 % z celkového počtu, zvládlo vyslovit všechna slova ze skupiny problematického jevu *[o:]* bezchybně, což je nejlepší výsledek ze všech 5 skupin.

Významným zjištěním je obecná statistika všech správně vyslovených slov a slov vyslovených s chybou. Pouze 8 žáků zvládlo všech 16 slov zkoumajících problematické jevy vyslovit správně. Tito žáci tvoří pouhých 6,6 % z celkového počtu tázaných. Nutno podotknout, že 7 žáků z této skupiny bylo v době výzkumného šetření vyučováno rodilým mluvčím, což se ukázalo být velkou proměnnou v celkové statistice výzkumu. Ostatních 114 respondentů, 93,4 %, nezvládlo vyslovit všech 16 slov správně.

Graf 41 Celková úspěšnost výslovnosti u všech slov výzkumného šetření

Tabulka 1 Úspěšnost realizace jednotlivých problematických jevů u zkoumaných slov

Zkoumaný jev	Zkoumané slovo	Počet žáků se	Počet žáků se	Počet žáků	Počet žáků se
		správnou výslovností	správnou výslovností v %	s chybnou výslovností	správnou výslovností v %
ü	<i>Glücklich</i>	28	23 %	94	77 %
	<i>Müssen</i>	42	34 %	80	66 %
	<i>Müde</i>	44	36 %	78	64 %
ö	<i>Böhmen</i>	38	31 %	84	69 %
	<i>Mögen</i>	47	39 %	75	61 %
	<i>Können</i>	49	40 %	73	60 %
e:	<i>Leben</i>	22	18 %	100	82 %
	<i>Sehen</i>	35	29 %	87	71 %
	<i>Tee</i>	39	32 %	83	68 %
o:	<i>Holen</i>	37	30 %	85	70 %
	<i>Wohnen</i>	66	54 %	56	46 %
	<i>Boden</i>	67	55 %	55	45 %
Slovní přízvuk	<i>Lesbar</i>	30	25 %	92	75 %
	<i>Schwimhalle</i>	89	63 %	53	37 %
	<i>Biologie</i>	86	70 %	36	30 %
	<i>Motivieren</i>	97	80 %	25	20 %

Závěr

Teoretická část bakalářské práce se zaměřila na popis německého a českého samohláskového systému. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký je stav výslovnostních znalostí problematických výslovnostních jevů u žáků, kteří studují v posledním ročníku na víceletých gymnáziích a jejichž rodným jazykem je čeština.

Pro praktickou část práce bylo vybráno 16 slov, na kterých bylo zkoumáno 5 problémových jevů. Těmito zkoumanými jevy byly – ze segmentální roviny *ö, ü*, dlouhé, zavřené, napjaté *e: a o:* a ze suprasegmentální roviny poloha správného přízvuku. Studenti tato vybraná slova vyslovili a jejich výslovnost byla zaznamenána na audiozáznam. Následně byly tyto audio nahrávky analyzovány. Doplňující metodou byl anonymní dotazník pro vyučující respondentů, který sloužil pouze jako opora k nahrávkám a k pochopení některých výsledků šetření.

Závěrem je bohužel nutné konstatovat, že na základě výzkumného šetření byly zjištěny velké nedostatky v oblasti výslovnostních dovedností němčiny u českých žáků. I přes to, že by žáci posledních ročníků víceletých gymnázií měli prokázat znalost výslovnostních pravidel v praxi, nebyli schopni tak učinit. Pouhých 6,6 % z celkového počtu respondentů dokázalo všechny problematické jevy přečíst správně. Z tohoto počtu bylo 5,7 % žáků v době výzkumu vyučováno rodilým mluvčím, což se ukázalo být velkou proměnnou celého výzkumného šetření. Bylo potvrzeno jak z analýz audionahrávek, tak i z dotazníků směřovaných vyučujícím, že během hodin němčiny ve škole není kladen dostatečný důraz na výslovnost a není vytvořen dostatečný prostor pro nácvik výslovnosti.

Na tuto bakalářskou práci lze navázat dalším výzkumem ve smyslu možné nápravy výslovnostních chyb u českých žáků, která by vedla ke kodifikované výslovnosti.

Seznam použité literatury

BECKER, Thomas. *Einführung in die Phonetik und Phonologie des Deutschen*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2012. ISBN 978-3-534-24949-7.

HÁLA, Bohuslav. *Fonetika v teorii a v praxi*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. ISBN 51-00-10.

HENDRICH, Josef. *Didaktika cizích jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

JEŽKOVÁ, Jitka a Jan PÁNEK. *Aus der Phonetik der deutschen Sprache*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Pedagogická fakulta, 1976.

KAVKA, Stanislav. *Fonetika a fonologie*. 3. vyd. Ostrava: Filozofická fakulta OU, 2004. ISBN 80-7042-523-7.

KLEINER, Stefan a kol. *Duden – Das Aussprachewörterbuch*. Německo: Druckerei, 2015. ISBN 978-3-411-91151-6

KLIMEŠ, Lubomír. *Česká fonetika. Učební texty vysokých škol*. Plzeň: Pedagogická fakulta, 1997.

KOVÁŘOVÁ, Alena. *Úvod do fonetiky a fonologie němčiny*. Brno, Masarykova univerzita v Brně: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2003. ISBN 80-210-3263-4.

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie. Zvuková stavba současné češtiny*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1994. ISBN 80-210-0137-2.

MÁDLOVÁ, Michaela. *Využití multimédií k posilování řečové dovednosti poslechu s porozuměním u studentů francouzského jazyka*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2018. Online. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/105472/140072878.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-12]

MANGOLD, Max. *Duden. Das Aussprachewörterbuch*. 7., komplett überarbeitete und aktualisierte Auflage. Mannheim, 2015. ISBN 978-3-411-91151-6.

MAROUŠKOVÁ, Marie a Marek SCHMIDT. *Jak správně vyslovovat němčinu: příručka německé výslovnosti pro české učitele němčiny : studijní opora pro kombinované studium*

učitelství německého jazyka. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7044-671-4.

PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha, 1997. ISBN 80-7066-843-1.

ROTHENHAGEN, Richard. *Phonetischer Grundkurs der deutschen Sprache für Tschechisprecher*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1056-8.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dělení vokálů.....	14
-------------------------------	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 Úspěšnost správné výslovnosti jednotlivých problematických jevů u zkoumaných slov	58
---	----

Seznam grafů

Graf 1 Celková úspěšnost výslovnosti u slova <i>müde</i>	30
Graf 2 Skupina respondentů s chybnou výslovností: typy chyb	31
Graf 3 Celková úspěšnost výslovnosti u slova <i>müssen</i>	31
Graf 4 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb.....	32
Graf 5 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>glücklich</i>	33
Graf 6 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb.....	33
Graf 7 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>können</i>	34
Graf 8 Skupina respondentů s chybou ve výslovnosti: typy chyb.....	35
Graf 9 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>mögen</i>	36
Graf 10 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	36
Graf 11 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>Böhmen</i>	37
Graf 12 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	37
Graf 13 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>leben</i>	39
Graf 14 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	39
Graf 15 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>Tee</i>	40
Graf 16 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	40
Graf 17 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>sehen</i>	41
Graf 18 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	41
Graf 19 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>holen</i>	42
Graf 20 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	43
Graf 21 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>wohnen</i>	44
Graf 22 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	44

Graf 23 Celková úspěšnost výslovnosti slova <i>Boden</i>	45
Graf 24 Skupina respondentů s výslovnostní chybou: typy chyb	45
Graf 25 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova <i>lesbar</i>	47
Graf 26 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb	47
Graf 27 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova <i>motivieren</i>	48
Graf 28 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb	49
Graf 29 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova <i>Biologie</i>	50
Graf 30 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb	50
Graf 31 Celková úspěšnost použití slovního přízvuku u slova <i>Schwimmhalle</i>	51
Graf 32 Skupina respondentů s chybným použitím slovního přízvuku: typy chyb	52
Graf 33 Jak dlouhou máte praxi s výukou německého jazyka?	53
Graf 34 Kolik let se žáci na Vaší škole učili německý jazyk?	53
Graf 35 Jakou hodinovou dotaci má výuka německého jazyka v maturitním ročníku?.....	54
Graf 36 Jak se jmenuje učebnice, kterou primárně využíváte?	54
Graf 37 Kolik % výuky za týden zabírá zhruba trénink výslovnosti?.....	55
Graf 38 Jak byste ohodnotili vlastní výslovnost němčiny na škále od 1 do 10?	55
Graf 39 Jak probíhá výuka výslovnosti ve Vašich hodinách?.....	56
Graf 40 S jakými nahrávkami pracujete v hodinách?.....	57
Graf 41 Celková úspěšnost výslovnosti u všech slov výzkumného šetření	59